

# DE OOGST VAN DE LEUGEN

Christophe Mailleux

## DE OOGST VAN DE LEUGEN

### VERHAAL:

Ergens in een niet nader genoemd voormalig Oostblokland woont een verpleegster in armoedige omstandigheden samen met een aantal patiënten met een mentale aandoening. Door de oorlog hebben zij hun tehuis moeten ontvluchten en hebben na lang rondzwerven onderdak gevonden in een vervallen gebouw, veraf van het strijdtoneel.

Haar enige doel bestaat er in het leven van de patiënten zo aangenaam mogelijk te maken, hen te vrijwaren van het oorlogsgeweld en hen te voorzien in de basisbehoeften. Met de hulp van een boer uit de omgeving, die hen af en toe wat te eten brengt, tracht ze de oorlogsperiode te overbruggen...

### TIJDSTIP:

Juli

### PERSONAGES:

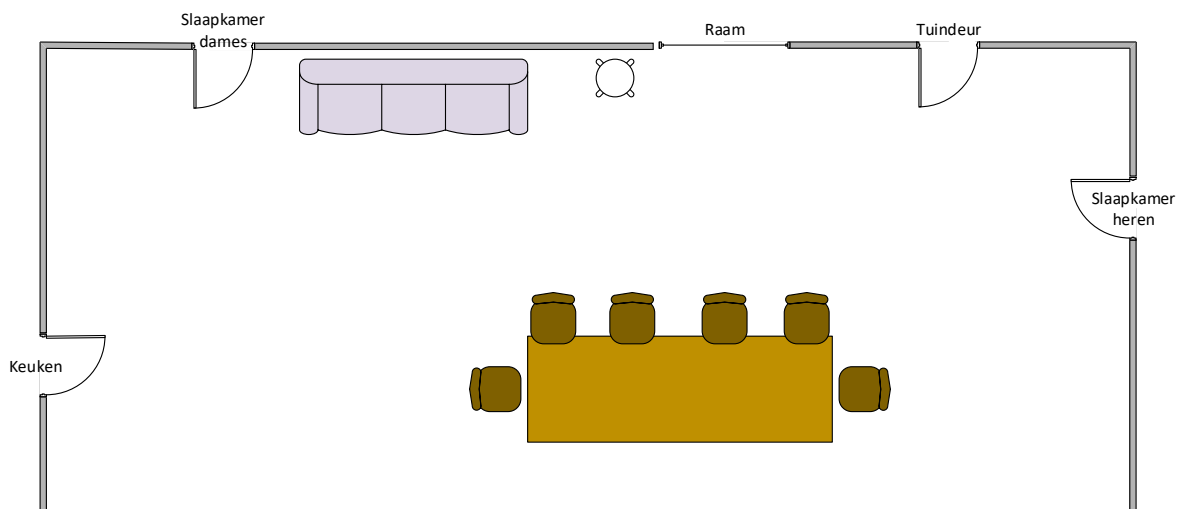
- Alberta ♀ (“de door adel schitterende”) Verpleegster, groots door haar belangeloze inzet.
- Bertok ♂ (“heldere raaf”) De schijnbaar domme, maar doordachte. Analytisch, controlerend. Autistische trekjes. Maakt grimassen.
- Boleslaus ♂ (“verdrietig”) Sloom, negatief, hypochondrische persoonlijkheid, moedeloos.
- Flutura ♀ (“vlinder”) Nymfomane, ongeduldig, koket
- Igna ♀ (“vurige”) Temperamentvol, ups en downs, plotse uitbarstingen, vergeetachtig. Loopt met een ritsje in de hand, dat ze dwangmatig open en dicht doet.
- Luben ♂ (“liefde”) De geweldloze, stottert. Optimist. Lief en zorgzaam. Tenger gebouwd.
- Boyka ♂ (“om bang van te zijn”) Boer, opportunist, stevig gebouwd type.
- Agent(e)

## DECOR:

Een schraal, sober interieur rijkelijk opgefrist met kosteloze zelfgemaakte decoratie, zoals gedroogde bloemen, vlechtwerk, zwartwittekeningen, etc... Een tafel met velerlei stoelen en andere zitelementen. In de hoek links achteraan een oude zetel.

Linkerzijde: één deur richting keuken/voordeur  
Rechterzijde: een deur naar de mannslaapkamer  
Achterzijde: links een deur naar de vrouwenslaapkamer, rechts uitgang tuin, daartussen een raam met zicht naar buiten, achterkant.

Voorbeeld:



## INDELING:

Twee bedrijven met een tussentijd van enkele dagen.

## TOELICHTING:

De inspiratie voor dit stuk vond ik bij het krantenartikel “Vergeten Dwazen” dat op 24 januari 2004 in o.a. De Morgen verscheen. Dit diepmenselijke verhaal, dat zich afspeelt op het kruispunt van werkelijkheid en fantasie, is me altijd blijven achtervolgen en heeft me ertoe aangezet er een eigen invulling aan te geven. Dit leidde tot “*De oogst van de leugen*”, een afgeleide van de feiten, met een aparte invalshoek op oorlog en vluchtelingen.

“*De oogst van de leugen*” is een dynamisch toneelspel waarin kwetsbare mensen op zoek zijn naar houvast. Hun houdingen zijn soms komisch, soms tragisch, maar altijd oprecht. De karakters zijn mooi uitgediept en tegelijk nog ruim creatief invulbaar. Hun individuele projecties en visies schetsen een apart beeld van de kleine mens in de grote, ongrijpbare wereld.

Betreffende de regie zou ik willen suggereren niet te streven naar “overmaat” (richting komedie, het stotteren van Luben bvb.) maar de oprechtheid van de karakters te capteren in authenticiteit.

## EERSTE BEDRIJF

(Ontbijt. Iedereen, behalve Boleslaus, zit aan de tafel)

1. Luben: Hmm, lekker be... beu... brood, Alberta. Gij hebt da... dat w... w... weer goed gedaan. Deu... dit is het be... beu... beste be... brood dat je ooit gemaakt hebt. Een lekkere keu... korst.
2. Flutura: Ja, lekker. Heel lekker. Lekkerder dan gisteren. Véél beter, Alberta. Je bakt elke dag beter.
3. Alberta: Dank je, Flutura, maar het is overschot van gisteren. Ik moet straks nog vers brood bakken...
4. Bertok: Als ge denkt dat het vers is, smaakt het lekkerder. Als ge denkt dat het verrot is, smaakt het rot. Als ge denkt dat er wormen in zitten, dan wemelt het van de wor...
5. Alberta: 't Is al goed, Bertok. Het is trouwens vandaag jouw beurt om te helpen afwassen.
6. Bertok: Ja, ik zag het op de weekplanner. Afwassen... Joepie.
7. Igna: Waarom zeg jij "joepie"? Ik vind afwassen "bweuh"!
8. Bertok: Afwassen betekent toch dat er eten was?! We maken niet zomaar borden vuil.
9. Luben: Ik weu.. wil na het eten naar de zeu... zon gaan kijken. Ze zeu... zal weer peu... prachtig zijn veu... vandaag. Een geu... gouden beu... bloem in de leu... lucht!
10. Flutura: (Staart al een tijdje naar het brood van Bertok) Is dat geen schimmel? Dat is schimmel! Alberta, kijk, is dat geen schimmel?
11. Alberta: Neen, Flutura.
12. Flutura: Ik denk het wel. Het ademt. Het is schimmel.
13. Igna: Maak me niet kwaad, he! Gij ziet overal schimmel. Ge zijt zelf ne schimmel.
14. Flutura: Oh, zeg. Alberta! Het je dat gehoord? Igna zegt dat ik ne schimmel ben.
15. Alberta: Zie het als een compliment. Een schimmel is een wit paard.
16. Flutura: (Fleurt helemaal op) Ja? Een paard? Wit? Ik?! Woooow!
17. Alberta: Zeg, waar blijft Boleslaus?
18. Luben: Die ge... ge... geraakt weer niet uit zijn beu... be... bed. Hij kan

- niet leven. Hij k... kan het leven niet aan.
19. Igna: (Zakelijk:) Ah, ligt hij eindelijk dood, dan?!
20. Bertok: Als ge denkt dat het leven zwaar is, wordt het zwaar. Als ge denkt dat het leven klote is, is het klote en als ge denkt dat het leven een berg dampende, stinkende mest is waar ge door moet wroeten dan...
21. Igna: We weten het, Bertok.
22. Bertok: Ah. OK. Dan hoefde ik het niet te verklaren.
23. Alberta: Waar blijft hij toch? (Gaat naar de deur van de slaapruijnte, roept:) Boleslaus! Opstaan. Eten! Ontbijt!
24. Boleslaus: (Off-scene, moedeloos:) Jaa-aah. Ik kom. Ben bezig.
25. Alberta: Hij klinkt weer zo moedeloos. (Gaat zitten) Heeft iedereen twee sneden brood gehad?
26. Bertok: Ja, ik heb het gecontroleerd: ieder had twee sneden, evenveel.
27. Luben: (Knikt met langzame, grote hoofdbewegingen:) Ja, 't was lekker. Se...spijtig dat w.. w.. we er niet meer van kunnen eten.
28. Alberta: We moeten nu eenmaal rantsoeneren. Als Boyka straks komt, maak ik weer verse soep.
29. Flutura: Joepie! Soep. Vitamientjes voor mijn mooie huid, dan word ik nog mooier. Nog aantrekkelijker.
30. Bertok: Aantrekkelijk? Alleen magneten zijn aantrekkelijk.
31. Igna: Ik zou liever worst eten. Of kaas. Ik ben vergeten hoe dat smaakt en het was zo lekker.
32. Boleslaus: (Komt slenterend op, één schoen aan de voet, één in de hand:) Alberta, zwaar probleem: krijg mijn schoen niet dicht.
33. Alberta: Boleslaus, er zit geen veter in.  
(Boleslaus kijkt verbaasd naar de schoen, kijkt dan achterom, alsof de veter er net uitgevallen is)
34. Alberta: Waar is die veter?
35. Boleslaus: Och. Weet het niet. Al die ellende. Ben hem kwijt. Miserie.
36. Alberta: Wanneer heb je hem het laatst gezien?
37. Boleslaus: (Haalt de schouders op:) Tijdje voor ik hem verloor.
38. Bertok: (Komt erbij, kijkt rond:) Wanneer was dat dan?
39. Boleslaus: Toen ik hem nog had.

40. Alberta: Tja, dat klinkt allemaal heel logisch, Boleslaus... Bon, heeft iemand die veter uit zijn schoen gehaald? Toe, Boleslaus, eet nu eerst, dan kunnen we afruimen en afwassen. Structuur moet er zijn, anders loopt alles in het honderd. Dat probleem met die schoen lossen we later wel op.
41. Boleslaus: Pfff. Eten. Altijd maar eten. Is voor niks goed. Schijten het toch weer in de kakpot.
42. Alberta: Boleslaus, alstublieft: let toch op je taal!
43. Boleslaus: Och... taal... als we dood zijn worden we toch vergeten.
44. Igna: Ik wil niet vergeten worden.
45. Alberta: Wel, Boleslaus? Let je op je taal, alstublieft?! Spreek netjes..?
46. Boleslaus: We... schijten het toch weer in de *latrine*..?
47. Alberta: Ik wil dat woord "sch..." niet meer horen.
48. Luben: We... wee... wees b... blij dat er eten is. Wees be... beu... blij. Kijk eens beu... buiten, het zonnetje se... schijnt.
49. Boleslaus: Ja. En 't is nog altijd oorlog.
50. Bertok: (Ernstig:) Alberta, als je "schijten" niet mag zeggen, waarom is het dan eigenlijk een woord?
51. Flutura: Boleslaus ziet altijd alles zwart.
52. Alberta: Bertok en Luben helpen vandaag met de afwas.
53. Luben: Komt B... Beu... Boyka veu... va... vandaag leu... langs?
54. Alberta: Dat weet ik niet. Mogelijk. Misschien brengt hij ons vandaag verse groenten, misschien morgen. Of overmorgen als het anders uitdraait. We zien wel. We schikken ons naar lot en toeval.
55. Luben: Bo... Boyka is een goede man. Hij helpt ons. W... we... was iedereen maar zo g... goed, de... da... dan was het nu geu... geen oorlog.
56. Alberta: Boyka is goed, ja, maar er zijn betere mannen. Geloof me.
57. Flutura: (Verlekkerd) Ja. Betere en hetere. Zeker weten!
58. Luben: Ja? Ke... ken jij er dan, Albe... berta?
59. Alberta: (In het voorbijgaan zijn schouder rakend:) Ja, ik ken er. Kom maar mee afwassen, jij. (Alberta gaat af naar keuken)
60. Luben: Beu... Bertok?

61. Bertok: Bertok is mijn naam.
62. Luben: Kom, Be... Be... Bertok, 't is onze beurt. (Bertok kijkt verdwaasd op) Aa... afwassen...! Afruimen. Neem de borden mee.
63. Bertok: Ah ja, de cirkel van ons leven: eten – slapen – afwassen, eten – slapen – afwassen... (Luben verzamelt intussen het schamele tafelgerei, laat de drinkbekers staan)
64. Igna: Daar moeten we niet over zeuren, zegt Alberta altijd. Dat was gisteren zo en zal morgen ook zo zijn.
65. Bertok: Ja, we leven vandaag in de toekomst van gisteren.
66. Igna: Huh?
67. Boleslaus: De dood is onze toekomst.
68. Luben: En de keu... kopjes laat hij steu... staan.  
(Luben af met kopjes, Bertok gaat hem slaafs achterna met de borden)
69. Boleslaus: 't Is toch waar. Wat doen we hier? Beetje lucht opgebruiken en dan doodgaan.
70. Igna: Doodgaan? Dat wil ik niet.
71. Boleslaus: Doodgaan ja, en dan nog in de weg liggen. Stoppen ze je in de grond. Altijd tot last, levend of dood. Ellende.
72. Flutura: Igna, wil je me nog eens mooi maken? Igna? Hey?!
73. Igna: Euh... ja...
74. Flutura: Nu! Kom op! Bloemetjes in mijn haar doen!
75. Igna: Ja, goed, maar uitkijken voor de bijen, hoor, dat we niet geprikt worden.
76. Flutura: Bijtjes zijn goed voor de tanden.
77. Boleslaus: Huh? Eet jij die op?! De wereld is echt om zeep...!
78. Flutura: Bijtjes zorgen voor bestuiving van bloemen en daardoor zijn er appels en appels zijn goed voor het gebit. Ik heb een mooi gebit.
79. Igna: Kom, eerst eens kammen, dat haar. Het lijkt wel een prop gedroogd gras. (Igna kamt rechtstaand met een vork door Flutura's haar)
80. Flutura: Au. Au! Je doet me pijn, Igna. Voorzichtig.
81. Boleslaus: Mensenlief. Al dat leed. Word niet goed. Moet even buiten. Zo barbaars. Gruwelijk wat mensen elkaar aandoen. (Neemt zijn brood en gaat sloffend af)



82. Flutura: Au! Stop Igna, het doet pijn. Stop!  
(Alberta op)
83. Igna: De knopen moeten er toch uit.
84. Flutura: Stop met aan mijn haren te trekken of ik beuk al je tanden uit je muil.
85. Igna: Dan bijt ik je kop eraf en steek mijn hand in uw keel! Ik kan daar zo kwaad om worden, he!! Dan wil ik haar helpen...
86. Flutura: (Dreigend:) Ik ga je...
87. Alberta: Flutura! Hou ermee op. Wat heb ik je geleerd? We zouden vriendelijk zijn voor elkaar.
88. Flutura: Ja! Ik zal haar tanden er vriendelijk uitbeuken. Ze doet me pijn, Alberta.
89. Alberta: Dat doet ze niet opzettelijk en dat weet je. Waarom gaan jullie niet samen buiten veldbloemen plukken? Om onze woonkamer hier nog wat op te fleuren?
90. Flutura: Jaaaah! Dat kunnen we doen. Ja, Igna?
91. Igna: Goed idee. Kom, Flutura.
92. Alberta: Niet te ver weg!
93. Boleslaus: (Op, vanuit deuropening, voor zichzelf:) Lieve hemel, hoe zijn we in godsnaam in deze verdommenis terechtgekomen?
94. Flutura: (Houden halt) Ja, daar vraag je wat, Boleslaus.
95. Igna: Alberta, hoe zijn we hier terechtgekomen?
96. Alberta: Igna, dat heb ik je nu al wel honderd maal verteld, toch?
97. Igna: (Schuldig:) Ik weet het niet meer. (Pauze) Er is iets mis met mijn kop, alles valt er door. Ik was nochtans een heel slimme baby, maar bij de geboorte hebben ze me verwisseld. Ik weet het niet meer. Echt niet, Alberta. Echt. Ik word er zo kwaad van, he, van die stomme kop! Zo kwaad!
98. Alberta: Rustig, Igna. (Zucht) 't Is goed, ga even zitten. Ik zal het je nogmaals vertellen. Op een dag zal je 't kunnen onthouden en zelf vertellen.
99. Boleslaus: Hup! Weeral dat triestig verhaal... Deprimerende mensen. Zou er

nog mijn levensvreugde door verliezen. (Staat op en slentert tijdens de volgende minuten moedeloos van de ene plaats naar de andere)

100. Alberta: Wel, Igna, je weet toch nog waar we zaten vóór de oorlog uitbrak?
101. Igna: (Met de rits in de hand:) Ja, in de tuin. We zaten vaak in de tuin. Tussen de appelbomen. In het gras.
102. Alberta: Welke tuin?
103. Flutura: Die van het tehuis, natuurlijk!
104. Alberta: We waren in de staatsinrichting.
105. Boleslaus: Het gekkenhuis.
106. Igna: Ja, maar soms in de tuin en soms in de eetzaal en soms in de kelder...
107. Alberta: Ja, maar steeds in het tehuis, toch? De instelling?
108. Flutura: Ja. Toen de gewone mensen werkten, waren wij binnen, in het tehuis.
109. Igna: Ik ben eens twee dagen in de kelder opgesloten geweest.
110. Alberta: Ja, dat klopt. Een straf in opdracht van de directeur. Dàt herinner je je nog?
111. Igna: Ja, omdat ik brand hard gesticht. Maar ik was zo kwaad, he, toen! Ik was er helemaal gloeiend van. En duizelig ook. Toen stak ik de gordijnen in de fik, dat hielp. Ik werd er echt rustig van. Ik had het al eerder moeten doen.
112. Flutura: Hoe lang is dat wel niet geleden, de instelling!
113. Alberta: Ik weet het niet meer, kind. De tijd is als regen in de grond getrokken. Maar goed: lang geleden, dus. Jaren. En toen brak de oorlog uit, eerst veraf. We hoorden ervan op de radio, weet je nog?
114. Igna: Ja. Toen hadden we nog een radio. Toen konden we dansen.
115. Alberta: Zo, zulke dingen vergeet je blijkbaar niet?
116. Flutura: Ja... Sexy dansen voor de mannen. Woowww!
117. Igna: Maar de oorlog kwam dichterbij, hé Alberta?
118. Flutura: Ja! Er werd geschoten in onze straat. De ramen gingen stuk. En het dak en de schoorsteen. Ook de auto's in de straat.

119. Igna: Zelfs de directeur ging stuk.
120. Flutura: Zonde. Zo'n mooie, lieve man.
121. Alberta: Iedereen was al gevlucht, maar wij waren er nog, schuilend in de kelder. We zijn gebleven zo lang als we konden. Helaas, het geweld bleef duren. De bommen kwamen steeds dichterbij, de gebouwen stortten in. Dus hebben we snel wat spullen gepakt en hebben de instelling verlaten, te voet. Rennend. 's Avonds. Weet je nog?
122. Flutura: Dat weet ik nog; toen ben ik mijn sjaaltje met rode bloemen kwijtgeraakt.
123. Alberta: We hebben dagen gestapt, weg van de beschietingen, en toen hebben we die lift gekregen van die vrachtwagenchauffeur. Herinner je je dat, Igna?
124. Igna: Ja, dat weet ik nog: er was slijk in de bak van de vrachtwagen. Het was een groene bak. Een vieze bak, hoor. Jakkas!
125. Flutura: En de chauffeur heette Ksawery <sup>[Bet: redder]</sup>. Hij was erg zenuwachtig, hij zweette, maar het was ook een mooie man. Van de film, denk ik. Met veel borsthaar.
126. Alberta: Jij vond het weer een mooie man, dat verbaast me niks...
127. Flutura: Ja, die wou ik wel in mijn bed, Alberta. Echt waar! Daar zou ik trots bovenop gezeten hebben!
128. Alberta: Euh... ja... laten we bij het verhaal blijven. We hebben een hele rit gedaan, en de chauffeur heeft ons een eind hiervandaan afgezet. Toen hebben we dagenlang gestapt en hebben we uiteindelijk dit verlaten boerderijtje gevonden. Toch?
129. Igna: Ja, ik denk dat ik het nu wel terug weet. Onthoud jij het verhaal, Alberta, want ik ga het toch weer vergeten. Afgesproken? Dan kan je 't morgen opnieuw vertellen.
- (Boleslaus zet zich intussen met potlood en papier in de zetel en begint te krabbelen)
130. Flutura: In de instelling waren er toch ook nog andere verpleegsters? Wanneer komen ze ook hierheen?
131. Alberta: Ach, die zijn gevlucht, ieder voor zich.
132. Igna: En de andere mensen van de instelling? Van de keuken en zo?

133. Flutura: Ja, en ook de klusjesman met zijn brede schouders?
134. Alberta: (Haalt de schouders op:) Wie zal het zeggen?
135. Igna: Ik! (Zelfzeker knikkend:) Allemaal dood. Zeker weten.  
(Bertok en Luben op)
136. Luben: W... we zijn ke... klaar, Alberta. Zijn w... we nu vrij?
137. Alberta: Je spreekt als een gevangene. Ja, Luben, je bent vrij.
138. Bertok: Als we niet altijd kunnen doen wat we zelf kiezen zijn we niet helemaal vrij, dus gevangenen.
139. Alberta: Ik probeer jullie wat zelfstandigheid bij te brengen, jongens.
140. Bertok: Zelfstandigheid? (Denkt even) Dan moet je net niet zeggen wat we moeten doen. Dan moeten we 't zelf leren uitzoeken.
141. Flutura: Kom, Igna, we gaan bloemen plukken. En bloemetjes in mijn haar doen. Vooruit!
142. Igna: Bloemen plukken? Wat een leuke ideeën heb je toch! Ja, goed! Ik wou dat ik ook zulke ideeën had. (Igna en Flutura af)
143. Luben: Daa-aag. Veu... veel peu... pluk... peu... plezier.
144. Bertok: Voor wie maakt ze zich mooi? Wij kennen haar al, hoor. 't Is een seksmaniak.
145. Alberta : Toe, Bertok, dat zeg je zo niet. Flutura is ziek.
146. Bertok: Ja, ik zei het toch: ziek van seks, ze is ne seksmaniak. Haar benen gaan altijd open.
147. Alberta: Ik wil het niet meer horen.
148. Bertok: (Binnensmonds) Seksmaniak.
149. Alberta: Bertok...
150. Bertok: Bertok is mijn naam.
151. Alberta: ... ik zei dat ik dat woord niet meer wil horen.
152. Bertok: Seksm... (Gluurt even steels naar Alberta) ..-dam.
153. Alberta: Niemand is onfeilbaar, Bertok, iedereen heeft wat. Ik ook. Jij toch ook.
154. Bertok: Toch te begrijpen als je ziet met welke gekke knollen we hier moeten samenleven.
155. Luben: Igna heeft teu.. teveel liefde voor de m... ma... mannen, wil met

elke man ke... kinderen maken. En da... dat is niet normaal. De... daarom is ze ziek, zit ze hier bij ons. Ge... gewone ve... vrouwen doen het maar met één man.

156. Bertok: Ja. Soms valt ze mij aan. In mijn helft. (Wijst op zijn kruis)

157. Luben: Dee... dan duw je haar van je weg. Of je d... de... doet z... zo (Trekt een lelijke snuit) dan b... ben je niet meer aanteu... trekkelijk. Ke... kom, ze... zullen we een spel spelen? Dammen?

(Bertok haalt de schouders op, maar Luben haalt al een zelfgemaakt dambord met keitjes. Ze installeren zich aan de tafel)

158. Boleslaus: (Nog steeds in de zetel) Wie nog?

159. Alberta: Vroeg je iets, Boleslaus?

160. Boleslaus: Neen. Vroeg niks. Ben aan het nadenken.

161. Bertok: Dat komt te laat. Voordenken is beter.

162. Alberta: Zo lang je maar niets slechts over jezelf denkt. Tenslotte ben je goed van inborst.

163. Boleslaus: Diep van binnen ben ik zelfs gelukkig. Maar heel erg diep. Te diep.

164. Alberta: Wat doe je eigenlijk?

165. Boleslaus: Maak een lijstje. Met namen. Mag niemand vergeten.

166. Alberta: Je mag nooit iemand over het hoofd zien, dat is waar. Iedereen gelijk behandelen. Sta ik er trouwens al op, op dat lijstje?

167. Boleslaus: Neen. Jij mag er niet op..!

168. Alberta: Oh? OK...

(Bertok en Luben spelen intussen hun spel)

169. Bertok: Niet vals spelen. Twee keer twintig keitjes. Ik heb alles in de gaten.

170. Luben: Ik seu... speel nooit veu... vals. Deu... dat kan ik niet eens.

171. Bertok: Begin jij maar, Luben. (Houdt vervolgens elke zet nauwkeurig in de gaten)

172. Alberta: Zo. Dus, ik mag er niet op dan, Boleslaus?

173. Luben: Me... mag ik op je leu... lijst?

174. Boleslaus: Neen. Ik alleen kies wie erop mag. Jullie niet. Alberta zeker niet. Zeker niet! Denk er niet aan.

175. Alberta: Oh, OK. Maar misschien *wil* ik er graag bij?

176. Boleslaus: Neen. Wil je er niet op, Alberta.
177. Alberta: Ik niet, dan. OK, zoals jij het wil, Boleslaus. Het is jouw lijstje.
178. Bertok: Sta ik op de lijst? Ik, Bertok? Bertok is mijn naam.
179. Boleslaus: Neen. Ook niet.
180. Alberta: Wie staat er dan wel op?
181. Boleslaus: Mijn papa.
182. Alberta: Oh, OK. Alleen je papa?
183. Boleslaus: En mama. Mama ook.
184. Luben: (Slaat enkele dammen:) Bee... Bertok, je meu... moet opletten; je ve... verliest.
185. Alberta: Papa en mama zijn de enigen op je lijstje tot nu toe? (Boleslaus knikt) Wat ga je er dan mee doen, Boleslaus, met dat lijstje?
186. Boleslaus: In mijn kamer hangen. Aan muur. Boven bed.
187. Alberta: Ik bedoel, wat doe je met de mensen op het lijstje? Waarom mag ik er niet op?
188. Boleslaus: Ga die mensen doodmaken. Moeten allemaal dood. Dood. Weg.
189. Luben: Je pe... papa?
190. Boleslaus: Dronk veel. Sloeg mijn mama. Hard.
191. Alberta: Geweld plegen mag niet. Je mag andere mensen geen pijn doen.
192. Luben: Neu.. neen. Deu... dat mag niet. Zeu... zeker niet slaan of seu... schoppen!
193. Alberta: Je mama staat ook op de lijst, zei je, Boleslaus?
194. Boleslaus: Door haar ben ik hier. Wou me niet thuis. Wou nog liever een kip, heeft ze gezegd. Dan had ze eieren. Dat ze me had moeten weggeven toen ik nog een baby was.
195. Alberta: Boleslaus...
196. Boleslaus: Mama voelde niets. Alleen de hond wou me nog. Was warm bij dat beest. Maar die is later dood weggelopen. Overreden.
197. Alberta: Toe...
198. Boleslaus: Al die ellende. Godzijdank blijven we niet eeuwig leven. Alles is toch hopeloos. Waaraan heb ik dit in 's hemelsnaam verdiend?
199. Bertok: Denk maar eens héél goed na...
200. Alberta: Boleslaus, ga eens buiten, een luchtje scheppen, man. Een snuif

frisse lucht zal je goed doen. Vooruit. Kijk naar de bomen en vogels en stop met piekeren. Je loopt altijd in hetzelfde rondje en komt altijd weer op het zelfde punt uit. Doorbreek het piekeren, Boleslaus.

201. Luben: (Tegen Bertok, die het gesprek met open mond volgt:) Ve..ve.. vooruit.. Be... beu... Bertok... De... doe ve.. voort, ze... zet er ve... vaart achter. Teu... tempo!

(Boleslaus krabbelt kreunend en steunend recht)

202. Alberta: Boleslaus, je kreunt als een ziek paard.

203. Boleslaus: Ja. Weet het. Heb ergens pijn, maar weet nog niet waar (Gaat slenterend af).

204. Alberta: (Spontaan:) Zeurpiet. (Als betrapt:) Sorry...

205. Bertok: We moeten niet zeuren: alles is zoals het is. De meeste dingen kunnen we toch niet veranderen.

206. Alberta: Dat is helemaal correct, Bertok. Tegen veranderingen moet je niet vechten, je moet erin meegaan. Hij jaagt zichzelf steeds weer op de kast.

207. Bertok: Vreemd. Ik heb hem nog nooit op de kast gezien?

208. Luben: Ik beu... ben de weu... winnaar..!

209. Bertok: Zie je wel. Jij wint altijd.

210. Luben: No... nog eens?

(Bertok haalt de schouders op, Luben schikt het bord)

211. Alberta: Goed, ik zal het brood maar eens maken.

212. Luben: Zeu... zal ik helpen? Het keu... kan, hoor. Geu... geen peu... probleem.

213. Alberta: Laat maar, speel maar met Bertok. 't Is lief dat je 't aanbiedt.  
(Alberta af naar keuken)

214. Luben: Be... begin jij maar, Be... Bertok.

215. Bertok: Wacht eens, ik weet waarom je wint. Laat mij eens met de witte keitjes spelen. (Draait het bord om)

216. Luben: Pfff. Deu... doe maar. Ik veu... vind het goed. Als je er zo over d... denkt...

217. Bertok: Als ge denkt dat de zon gaat schijnen, wordt het een mooie dag.

Als ge denkt dat het gaat regenen, word je weggespoeld. Als ge denkt dat je gaat verzuipen, ga je kopje onder in 't sap van duizend lijken.

(Alberta op met een kom bloem en een kan water)

218. Alberta: 't Is al goed, Bertok. We begrijpen het.

219. Bertok: OK. Dacht het al.

220. Alberta: Ik zal me hier bij jullie aan de tafel zetten, dan zitten jullie niet zo alleen.

221. Luben: En jij ook neu... niet.

(Alberta mengt water bij de bloem, enz...)

222. Luben: Beu... Bertok denkt dat hij met de weu... witte steentjes wel ka... kan winnen.

223. Alberta: De kleur heeft geen belang, hoor, Bertok; het zit allemaal in je hoofd.

224. Bertok: In mijn hoofd zitten alleen hersenknopen. Maar als ik denk dat de donkere steentjes voor de verliezers zijn, dan is dat zo. Als je denkt dat de witte steeds winnen, zullen ze winnen. Als je denkt dat er... (mompelt wat)

225. Luben: Me... moet ik echt niet helpen, Albe... berta?

226. Bertok: ... (uit het mompelen:) verpletteren als een rotte druif!

227. Alberta: Neen, hoor, het is maar wat kneden.

228. Bertok: Ja, makkelijk, kneden. Niks aan.

229. Alberta: Tja, eens het brood gegeten, wordt er over het graan niet meer gesproken, he..?

230. Luben: Je we... werkt wel hard voor ons, hé Albe... berta. Ik heb eens horen ve... vertellen dat er een land be... bestaat wa... waar de zon alle dagen se.. schijnt, waar je de ve... vis maar uit de zee hebt te scheppen en het feu... fruit maar van de beu... bomen hebt te pe... plukken

231. Bertok: Dromer. Het zal wel weer zo'n stom bijbels verhaal zijn.

232. Luben: Meu... maar de zeu.. zon is er wel elke deu... dag. Gratis!

233. Boleslaus: (Vanuit de deuropening:) Alberta, kom eens. Helpen.

234. Alberta: Wat?

235. Boleslaus: (Zuchtend:) Problemen. Echt problemen, nu. Onvoorstelbaar!



236. Alberta: Wat is er dan, Boleslaus?
237. Boleslaus: Daar. (Wijst naar buiten:) Grote zorgen. Alles hangt in elkaar.
238. Alberta: Wat hangt in elkaar?
239. Boleslaus: Alles. (Moedeloos:) Buiten. Kom. Zo'n drama. Ongezien!
240. Alberta: Boleslaus, je ziet dat ik hier nu niet weg kan. Mijn handen hangen vol deeg. Ga naar buiten en doe het uit elkaar. Neem initiatief, je kan het best zelf, hoor. (Geen reactie) Probèèr!
241. Boleslaus: (Met een zucht:) Okéééé. (Af)
242. Alberta: Boleslaus leeft in zo'n donkere wereld.
243. Bertok: Ja, we hebben alleen kaarslicht hier, maar overdag is het toch klaar genoeg, vind ik.
244. Luben: Alberta be... doelt dat hij altijd beu... boos is.
245. Alberta: Niet boos. Hij is vaak ontevreden. Negatief. Zeurderig.
246. Bertok: Ah. (Pauze) Hij heeft gelijk. 't Is hier ook niet echt prettig.
247. Luben: Ze... zou de oorlog nog le... lang duren?
248. Alberta: Dat zou ik ook graag weten. Hoe dan ook, de soldaten zullen ons wel komen bevrijden als het voorbij is. Dan keren we terug en trekken we in stoet door de straten en vieren we feest.
249. Bertok: (Met de wijsvinger in de lucht:) Schaak!
250. Luben: Deu... dat kan niet: we zeu... zijn aan het deu... dammen.
251. Bertok: Ik bedoel: kijk eens wat ik kan. (Slaat een aantal dammen, zodat Luben heel wat steentjes verliest).
252. Luben: Mooi is dat. Ve... vijf in één ke... ke... keer.
253. Bertok: Laat ons nu even spelen, Alberta, ik moet kunnen denken.
254. Alberta: OK. Ik zwijg al. Ik wil geen invloed hebben op jullie spel.
255. Bertok: En ook geen uitvloed.
256. Alberta: Dat de beste moge winnen.
- (Stilte. Bertok & Luben spelen hun spel, Alberta kneed het brood)
257. Bertok: Zie je wel. (Slaat nog een aantal dammen). Ik ben gewonnen.
258. Alberta: Ik heb gewonnen.
259. Bertok: Huh? Je hebt niet meegedaan?! (Tegen Luben:) Ze wordt helemaal gaga. Straks ben ik nog de enige normale, hier.
260. Alberta: Het is "ik heb een wedstrijd gewonnen" en niet "ik ben een wedstrijd gewonnen".

261. Luben: (Geeft hem een hand) Pe... proficiat, Be... Bertok.
262. Alberta: Wat ben jij sportief, Luben.
263. Bertok: Zie je wel dat het aan de witte steentjes ligt. Ik wist het wel. Ik wist het.
264. Alberta: Dat heb je mooi gedaan.
265. Bertok: Als je denkt dat je je kan verbeteren, dan groei je. Als je denkt dat je groeit, word je krachtig en als je denkt dat je krachtig bent, ben je stoer genoeg om een cactus in te slikken. Nu ga ik even een plas maken. Van de spanning. (Af)
266. Luben: Eindelijk weu... wint hij eens.
267. Alberta: Heb je hem niet een beetje met opzet laten winnen?
268. Luben: (Haalt de schouders op:) Anders we... wil hij niet meer spelen, net als Be... Boo... Boleslaus of Igna. Ik heb het vaker geprobeerd, meu... maar hij ze... ziet het niet. Hij kan veu... vaker winnen, hoor.
269. Alberta: Maar meestal win jij.
270. Luben: (Groots knikkend:) Ja. Da's ge... geluk hebben.
271. Alberta: Geluk? Neen, Luben je bent er echt goed in. Je bent een slimme kerel, je hebt inzicht.
272. Luben: Ge... gewoon geluk de... dat er niemand be... beter is dan ik.
273. Alberta: Je bent een verstandige jongen, Luben.
274. Luben: Ik beu... ben soms zo veu... verstandig dat ik seu... seu... schrik van mezelf. Maar af en toe meu... moet een ander winnen. Beu... Bertok verdient het. Hij is be... blij nu. En ik dan ook.
275. Alberta: Je bent toch echt zo'n goeie jongen, Luben.
276. Luben: En jij een goeie ve... vrouw, Albe... berta. (Omhelst haar. Stilte) Hmm, vers be... brood. Weu... weet je, ik heb het ge... gevoel dat Be... Boyka ve... vandaag langskomt.
277. Alberta: Denk je?
278. Luben: Ja. (Knikt met langzame, grote hoofdbewegingen) Ik voel het, hier. (wijst naar zijn voorhoofd)
279. Boleslaus: (Vanuit de deuropening) Alberta, duurt het nog lang?
280. Alberta: Neen, Boleslaus.
281. Boleslaus: Nog altijd. God! Kom dan. Het hangt in elkaar.

282. Alberta: Wat dan!? De takken? De wasdraad?
283. Boleslaus: Neen, buiten. (Zucht) Die dingen. (Maakt een krulbeweging met de armen) Die... Oh, kom dan. Oh, miserie..!
284. Alberta: Boleslaus, ik ben bezig, dat zie je toch. Breng het hierheen, wil je. Ik zal het wel oplossen.
285. Boleslaus: (Zucht) Ik zal proberen. Kloterij... Nooit eens rust... (Af)
286. Alberta: Wat een gedoe met die man, zeg.
287. Luben: Ja, het deu... duurt allemeu.. maal zeu.. zo lang beu... bij hem.
288. Bertok: (Weer op:) Kom, we spelen nog eens. Ik terug de witte. Ik wil je nog eens verslaan.
289. Luben: Ja, geu... goed idee! Ik ga al zitten. Seu... spannend.
290. Bertok: Als het spant moet je je broek lossen doen. Dat zei mijn broer altijd.
291. Luben: Heu... heb jij een beu... broer?
292. Bertok: Ja, maar die is bij mama en papa gebleven. Hij was slimmer dan ik, maar ik ben te vroeg geboren. Daardoor ben ik zo.
293. Alberta: Te vroeg geboren.
294. Bertok: Ja, maar dat is niet erg, achteraf gezien, want ik was net jarig op die dag.
295. Boyka: Goedemorgen, vrienden! (Op met een bak groenten) Hopelijk zijn jullie nog niet van honger omgekomen.
296. Luben: De... dag Be... Boyka. Zie je, ik veu.. voelde het.
297. Boyka: Dag allemaal. Dag Alberta.
298. Alberta: Boyka. Momentje, ik ga even mijn handen spoelen.
299. Boyka: Breng je me wat water mee? Ik heb dorst als een paard.
300. Bertok: Hoe weet je of een paard dorst heeft?
301. Alberta: Zeker, Boyka. (Bekijkt Boyka:) Heb jij nieuwe schoenen?
302. Boyka: Nieuwe schoe..? Haha, neen, die zijn nog van mijn vader zaliger. Het zijn andere, helemaal geen nieuwe. Ze staan al jaren in de schuur in een doos. Voor moeilijke tijden. Spaarzaamheid loont. (Alberta af) Hoe gaat het, jongens?
303. Bertok: Ik... héb gewonnen.
304. Boyka: Flink is dat.
305. Luben: Heb je geu... geen nieuws, Be... Boyka?

306. Boyka: Nieuws?
307. Luben: Ve... ve... van de oorlog.
308. Boyka: De oorlog. Ach, het zal wel niet lang meer duren, denk ik. Nog even doorbijten.
309. Luben: We horen al een he... hele tijd niet meer se... schieten.
310. Boyka: Ach, dat is bedrog. In jullie hoofd. Wie naast de spoorweg woont, hoort na een tijdje de treinen ook niet meer. Als je naast de kerk woont, word je na een tijd ook niet meer wakker als de kerkklokken luiden. Jullie zijn het al zo gewoon dat jullie het niet meer horen.
311. Bertok: De vogels horen we soms toch?
312. Boyka: Ha, "soms". De vogels zijn er nochtans alle dagen. Dat is romantiek, jongens, de vogels. De vogels wil je nog horen, de oorlog niet. Da's onheil, rampspoed. Neen, neen, het zit allemaal in je hoofd.
313. Alberta: (Op, met kop water) Dat er maar snel een einde komt aan die rampspoed.
314. Boyka: Zeg dat wel.
315. Bertok: (Herhaalt:) Dat wel.
316. Boyka: Het heeft allemaal al lang genoeg geduurd. Wij, de gewone brave kleine burgers, zijn het slachtoffer. Jij en ik, Alberta, en de heren en dames hier, natuurlijk, maar niet de generaals, niet de oorlogbedenkers. De amokmakers blijven buiten schot.
317. Bertok: Het enige goede aan een oorlog is dat je weet dat er een einde aan komt. Dan moet de laatste soldaat maar beslissen of hij met zichzelf kan leven of zichzelf doodschiet.
318. Alberta: Laat eens zien. Wat heb je allemaal bij?
319. Boyka: Aardappelen, ajuin, wortelen, tomaten... En een grote zak bloem.
320. Alberta: De traditionele, sobere kost.
321. Boyka: Alsof je vroeger in de instelling zoveel meer had? En je krijgt er nog twee kaarsen bovenop. En een stuk zeep. Wees er zuinig mee. Spijtig dat ik je teleurstel met mijn "sobere kost". Ik doe wat ik kan, geloof me.
322. Alberta: Ach, ik bedoel het niet slecht, Boyka. Het is goed zo. Maar, ik

wil de mensen zo graag een beetje meer variatie bieden. Dit is het enige wat ze nog kunnen eten: brood, aardappelen en soep van wortelen en ui. En soms, als Luben handig is, eens een konijntje of zo. Of een vis.

323. Boyka: Denk niet dat ik meer op mijn bord krijg. Ik heb nog één oude haan en één kip, en die hou ik, voor de kweek, de eieren. Verder niks. Ja, aardappelen, wortelen en tomaten, net zoals jullie. En in de winter wat kool als het goed gaat.

324. Bertok: Kom, Luben, we gaan even buiten. Ik kan zo toch niet denken, met dat gekwebbel rond mijn hoofd.

325. Luben: We ze... zullen naar de be... beek gaan, misschien ve... vangen we nog wat.

326. Alberta: Breng ook nog wat droog hout mee, jongens.

327. Luben: Okeee.... Keu... kedeu... deu... doo...

328. Bertok: Okidoki, bedoelt hij. Kom, Luben.

(Luben en Bertok af)

329. Alberta: Nog nieuws over de oorlog? Waar ligt het front tegenwoordig?

330. Boyka: Ik zei het net: de strijd loopt op zijn laatste benen, denk ik. Hooguit een kwestie van een paar maanden. Alle partijen zijn vermoeid en uitgehongerd. Deze uitputtingsslag kan echt niet lang meer duren. Binnen enkele maanden is het weer winter; hoe moet het dan weer verder? Ik was al blij dat we de vorige winter levend doorgekomen zijn. Het vror de takken van de bomen, verdorie. Het voelde als de koudste winter ooit. Gezondheid! (Drinkt) Op ons.

331. Alberta: Zonde dat we hier zo afgelegen liggen... Ik zou anders zeker wat meer te eten kunnen krijgen voor mijn mensen, een handeltje voeren in zelfgemaakte spulletjes of zoiets. Gevlochten manden, haak- en breiwerk...

332. Boyka: Wees tevreden dat je in deze verlaten streek onderdak hebt gevonden: anders waren jullie er al lang niet meer geweest, geloof me.

333. Boleslaus: (Vanuit de deuropening) Alberta, heb het hier. Eindelijk.

334. Alberta: Heb je het nu nog niet uit elkaar?

335. Boleslaus: Neen, lukt niet. Wat een kwellingen.
336. Alberta: Breng het dan binnen.
337. Boleslaus: (Gefrustreerd, stampvoetend:) Oh! Ik kan het niet! (Terug af)
338. Boyka: Problemen?
339. Alberta: Boleslaus maakt problemen waar er geen zijn. Hij is soms zo verdomd vermoeiend.
340. Boyka: Waarom heb je die lui ook meegenomen? Ze zouden een snelle, verlossende dood gestorven zijn en jij zou een vrij mens geweest zijn in plaats van die... pseudoheilige die je nu bent.
341. Alberta: Vertel geen onzin.
342. Boyka: (Mild:) Je zou mijn vrouw kunnen zijn en een vredig bestaan kunnen leiden.
343. Alberta: Oh, is er bij jou geen oorlog, dan?
344. Boyka: Ach, doe niet cynisch. Ik ben een goeie man. Ik zorg voor je. Toch?
345. Alberta: Boyka, je kent het spreekwoord: "de vrouw die haar man bemint, verbetert zijn gebreken; de man die zijn vrouw liefheeft, vergroot de hare".
346. Boyka: 't Is al goed. Toch zouden wij het prima hebben samen. Dat weet ik zeker. Denk daar maar eens over na.
347. Alberta: Ik heb destijds de keuze gemaakt om voor deze mensen te zorgen en dat doe ik dan. Plichten vervallen niet omdat de omstandigheden veranderen. Deze mensen hebben mij nodig. Ja? Ik kan ze niet aan hun lot overlaten.
348. Boyka: De andere verpleegsters deden het toch wel?! Zo'n onmenselijke reactie is het dan toch niet? In een oorlog is het ieder voor zich. Jij hebt rare kronkels, Alberta. Hoe lang denk je dit nog vol te houden, deze armoede?
349. Alberta: Schaamte is er niet voor degenen die in armoede leven, maar voor degenen die geen properheid kennen.
350. Boyka: Ik bedoel de honger, de wilde dieren, de oorlogsdreiging...al die gevaren? Het is balanceren op het randje van de dood, elke week opnieuw. Denk jij echt de wereld te kunnen verbeteren?
351. Alberta: Ik maak me geen illusies: de mensen die bij machte zijn de

wereld te verbeteren, zijn nu oorlog aan het voeren. Als zij er niet eens in slagen, wat zou ik dan...

352. Boleslaus: Allez! Hop! Lastpakken. (Duwt jammerende Igna en Flutura binnen die elkaars haren vasthouden) Hier. Hangen in elkaar. Krijg het niet goed.
353. Alberta: Zeg, dames, wat is hier gaande?
354. Igna: Au, ze trekt aan mijn haar en wil niet loslaten.
355. Flutura: Hoho! Jij hebt me eerst pijn gedaan. Auuu!
356. Igna: Auuu! Laat los. (Rukt) Los, zeg ik.
357. Boleslaus: Zouden beter allemaal dood gaan. Vind ik.
358. Flutura: (Tegen Igna:) Jij eerst, ik vertrouw je niet.
359. Igna: (Stampvoetend:) Daar word ik zo kwaad van, he, zo kwaad!
360. Boyka: (Laatdunkend:) Mooie boel hier... Vechtkippen.
361. Alberta: Laat allebei los. Kom op. Igna, hoe oud ben jij, zeg?
362. Igna: (Kort) Weet ik niet meer. Ouder dan gisteren. Au.
363. Alberta: Alvast geen kind meer. Laat los.
364. Igna: Zij eerst.
365. Alberta: Ik tel tot drie. Eén, twee, drie! (Houden elkaar nog steeds bij het haar)
366. Flutura: Au. Ik wist dat je niet zou loslaten.
367. Igna: Ik ook. Ik wist het ook. Laat los. Maak me niet kwaad, he!
368. Alberta: Loslaten, allebei. Nu meteen. (Geeft hen allebei een pedagogische tik en maakt hun greep los) Hoe is het mogelijk. Dit is kinderlijk gedrag.
369. Igna: Ik wou bloemen in haar haar doen en plots werd ze boos.
370. Flutura: Jij trok aan mijn haar. Jij! Ja, jij!
371. Alberta: Igna, naar je kamer en jij, Flutura, naar buiten. Blijf maar een poosje uit elkaars buurt. Hop, wegwezen! D'eruit.

(Igna en Flutura mokkend af)

372. Boyka: Mooi leven heb je hier. Waarom kom je niet met me mee? Wie in de vuurlinie staat moet geen beloftes hooghouden, maar zich - los van ethische bezwaren - haastig uit de voeten maken.
373. Alberta: Hou er over op! Jij bent mijn man niet en zult het ook nooit worden.

(Lange stilte)

374. Boyka: Bon. Dat is duidelijke taal. (Wijst op de groenten:) Je hebt nog een rekening openstaan. Deze levering en ook de vorige moeten nog betaald worden.
375. Alberta: Ik weet het.
376. Boyka: Wanneer?
377. Alberta: Het past nu niet, dat zie je toch. Ik heb mijn handen vol.  
(Rustig:) Volgende keer, Boyka.
378. Boyka: Prima. Volgende keer. Geen probleem. Ik ben een soepel man.  
(Staat op en gaat fluitend af. Alberta staart hem na. Ze zucht)
379. Boleslaus: (Zit intussen weer in de zetel) Alberta? Vraagje.
380. Alberta: Ja, Boleslaus.
381. Boleslaus: Zou je het zelf voelen als je begint zot te worden?
382. Alberta: Boleslaus. Wat zit er toch altijd te malen in je hoofd. Lééf gewoon, man.
383. Boleslaus: Ik leef toch gewoon. Nooit iets bijzonders hier. Saai. Zou er nog triestig van worden.
384. Alberta: Ik bedoel: leef zonder piekeren. Leef in vreugde. Maak van elke dag een feest, geniet van de kleine dingen.
385. Boleslaus: Feest? Ben eenzaam. Heb niet eens contact met mezelf.
386. Alberta: Maak wat plezier. Lach. Lach, verdorie, Boleslaus. Doe leuke dingen. Maak eens een grapje. Doe eens iets amusants. Smile.  
(Boleslaus staart haar niet-begrijpend aan. Zucht:) Ach, sorry, ik weet het ook niet meer, hoor. Sorry.
387. Boleslaus: (Geeft haar een afstandelijk schouderklopje:) Vind het spijtig voor je. Het is zo triest voor je.

(Luben glipt binnen)

388. Luben: Even deu... drinken, Alb... berta.
389. Alberta: Luben, je ziet al zo rood. Is dat van de zon?
390. Luben: Ah, neen, de zeu... zon is geel. Geu... goudgeel. (Af naar de keuken)
391. Alberta: (Leidt Boleslaus naar de buitendeur) Kijk eens, Boleslaus, kijk eens buiten hoe mooi de wereld is.
392. Boleslaus: Mooi? Kijk ginds: zelfs de regen staat stil.



393. Alberta: Dat heet "mist", Boleslaus. Kom, ik breng je even tot bij de anderen, dan kunnen jullie je samen bezig houden. Alles beter dan je gepieker.

394. Boleslaus: Niet bij Flutura. Hete kat. Zit altijd met haar hand in mijn broek. Vermoeiend dat geseks.

(Beiden af. De kamer is leeg.)

395. Luben: (Er valt iets in de keuken, gerommel. Off:) Au! (Op vanuit de keuken, zonder stotteren, zijn hoofd betastend) Neen, dat is niet waar. Dat heb ik nooit gezegd. Ik zou je nooit een idioot noemen. Nooit! (Komt de kamer binnen, kijkt naar de keukenruimte en laat zijn blik vanuit de keuken door de kamer gaan alsof hij een onzichtbare gesprekspartner volgt die de ruimte binnentreedt:) Ik heb dat echt nooit gezegd. Echt niet!... Neen, ik vind het helemaal niet erg dat je een vreemde kleur hebt en vreemd ruikt. Je bent mijn vriend... Je moet niet boos worden, er is echt geen reden toe. (Korte pauze. Lubens blik gaat richting stoel) Wat ga je doen? Laat die stoel staan. (De stoel schuift nu als door een onzichtbare hand weggetrokken een eindje achteruit) Laat die stoel. Niet ermee gooien. Niet doen! (Luben zet de stoel terug). Niet. Kalmeer. (Een aardewerken pot valt op de grond, als door een onzichtbare hand ergens afgestoten). Oh! Kalmeer nu toch... Kijk nu wat er gebeurt als je boos wordt. Je hebt jezelf niet in de hand. (Stopt, luistert naar de ingebeelde vriend) Neen, neen, ik kan je geen riem geven om iemand pijn te doen... Ja, ik weet dat het jou is overkomen, maar daarom mag je nog niet een ander slaan. En ze mogen je geen idioot noemen... Neen, je krijgt ook geen mes... Ik weet het... Kom hier. Kom eens hier (Hij opent zijn armen alsof hij een onzichtbaar iemand knuffelt) Wat heb je het toch koud. Het is goed zo. Het is goed, jongen. Huil maar. Huil maar eens goed.

396. Alberta: (Op langs achterdeur:) Tegen wie praat je..? Luben?

397. Luben: (Maakt een wijd gebaar met de armen) Ik? Och, te... teu... tegen me... meu... mezelf, Alberta. Deu... doet iedereen teu... toch weu... wel eens.

398. Alberta: Oh, is die pot stuk? Ben je er tegenaan gelopen, Luben?
399. Luben: (Schudt met langzame, grote hoofdbewegingen:) N... neen, w... weu... weet het niet. Misschien. Ik ruim het w... we... wel op, Albeu... berta. (Raapt de stukken op) Geen peu... probleem. Lu... Luben lost het op.
400. Alberta: Wat is het vandaag weer een hectische dag.
401. Luben: Ja. Zouden we het ve... veu...vechten en schieten niet even kunnen se... stoppen en met die m... meu... mensen over hun gevoelens keu... kunnen pe... praten?
402. Alberta: Wat ben jij toch een goeie kerel, he. Echt lief.
403. Luben: (Knikt met langzame, grote hoofdbewegingen:) Ja. Veu... vind ik ook. Ik veu... vind me geweldig. Alle ouders weu.. willen lieve keu... kinderen, meu... maar de mijne hebben teu... toch overdreven. (Brengt scherven naar de keuken. Af)
404. Alberta: (Tegen zichzelf) OK, wat staat er nog op de planning vandaag? Kleren wassen. Soep maken..!
405. Bertok: (Op) Luben is er vandoor, is hij hier?
406. Alberta: Hij is even de keuken ingelopen, Bertok.
407. Bertok: Ah. OK. (Kijkt even rond, dan ernstig:) Nu we even alleen zijn: Alberta, we moeten praten. Jij en ik. Alleen wij tweeën.
408. Alberta: Oei. Is het zo belangrijk dat het onder vier ogen moet?
409. Bertok: *Tussen* vier ogen. Anders moeten we op onze rug gaan liggen om te praten.
410. Alberta: Bertok, je kijkt zo ernstig, man. (Hij knikt) Wat is er dan?
411. Bertok: (Fluistert:) Er is een misdadiger onder ons. Crimineel. Een dief.
412. Alberta: Een dief? (Bertok knikt) Dat is een zware beschuldiging. En waarom denk je dat?
413. Bertok: Ik heb het ontdekt... aan de latrine...!
414. Alberta: Aan de latrine?
415. Bertok: Het kakhuis. (Wijst naar buiten:) Kakhuis.
416. Alberta: Jaja, ik weet wel wat de latrine is. Wat lag er dan? Resten brood? Groenten?
417. Bertok: (Toont tussen de handen:) Zo groot... zo...
418. Alberta: Een stuk brood?

419. Bertok: Neen, een drol.
420. Alberta: Een drol.
421. Bertok: (Knikt:) Alberta, je weet het toch hoe het gaat: ofwel is het waterpoep...
422. Alberta: Je bedoelt diarree, Bertok.
423. Bertok: Ja, diarree. Ofwel zijn het drollen en de meeste drollen zijn zo (Toont met zijn handen), maar deze was zo. Zo groot! Dat is niet normaal. (Geheimzinnig:) Dat is van iemand die meer eet dan de anderen. Waar komt dat extra voedsel vandaan? Aha!
424. Alberta: (Verbaasd:) Euh... ik... nu ben ik even...
425. Bertok: Vreemd, toch? Ik vind dat vreemd. Heel vreemd. Jij niet?
426. Alberta: Bertok... misschien... misschien is het van iemand die minder vaak dan anderen naar het toilet gaat, en dus euh... grotere stoelgang maakt.
427. Bertok: (Schudt het hoofd) Ik geloof het niet. Ik heb het nooit eerder gezien. (Geeft haar samenzweerderig een por:) Ik zal het in de gaten houden, OK?
428. Alberta: Ja... Ja, dat is goed, jongen.
429. Bertok: En ik breng je nieuws als ik meer weet. Sst! (Knipoogt en gaat weg. Alberta schudt meewarig het hoofd)
- (Luben komt uit de keuken)
430. Alberta: Bertok zocht je. Hij is net naar buiten.
431. Luben: OK. Ik veu.. vind hem wel. Eerst neu... nog een keu... knuffel, Alberta. (Knuffelt haar) Zo! Alles geu... gaat beter als we leu... lief zijn veu... voor elkaar. (Gaat naar buiten, botst haast op Boleslaus) Oei. Peu... pardon, Beu... Beu... Bo... Bolleke. (Af)
432. Boleslaus: (Op) Gaan ons vandaag weer dood vervelen. Dat we dat nog moeten meemaken.
433. Alberta: Vervelen? Boleslaus, ik heb een taak voor je. Wil je me helpen?
434. Boleslaus: Pfff. Ja. Ben nogal nutteloos. Als 't echt moet. Kan nog voor ik doodga.
435. Alberta: Geef me even. (Loopt snel de keuken in)
436. Boleslaus: Moet niet rennen. Heb tijd tot ik sterf.
437. Alberta: (Keert terug met een zinken emmer) Wil jij even deze emmer

- gaan vullen bij de waterput?
438. Boleslaus: (Staart in de emmer) Helemaal?
439. Alberta: Zo vol mogelijk.
440. Boleslaus: (Zucht) Leven is een gevecht, he. (Neemt de emmer over en slentert richting deur)
441. Alberta: Dank je, Boleslaus. (Boleslaus blijft abrupt in de deuropening staan met de rug naar haar toe). Ik zei “dank je, Boleslaus”
442. Boleslaus: (Zich langzaam omdraaiend, snuivend:) Ruik vlees.
443. Alberta: Wat zeg je?
444. Boleslaus: Ben zot aan het worden. Ik ruik vlees. Er is geen vlees. Kan niet ruiken wat er niet is. Ik word echt zot, Alberta. Ik word bang van Boleslaus. Zelfs ik.
445. Alberta: Misschien is er heel ver weg iemand die vlees braadt en draagt de wind de geur tot hier.
446. Boleslaus: Kan niet.
447. Alberta: Toch wel. Je kan het niet zien, maar het is er wel. Geur zijn hele kleine deeltjes. Je ademt ze in, door je neus, die kleine deeltjes.
448. Boleslaus: Ja. Mijn hersenen zijn ook maar kleine deeltjes. Maakt niet uit. Moeten toch allemaal het loodje leggen. (Af met emmer)
- (Alberta zucht eens, wrijft zich in het gelaat – moet zichzelf duidelijk opbeuren. Tracht zich te herpakken:)
449. Alberta: (Tegen zichzelf:) Voorwaarts, Alberta, hou moed! Vooruit, sterke meid, vooruit!
450. Flutura: (Op:) Heb je me geroepen, Alberta?
451. Alberta: Flutura. Neen, ik heb je niet geroepen?
452. Flutura: Niet? Waarom niet?
453. Alberta: Tja...ik euh...
454. Flutura: (Teleurgesteld:) Oh! En ik zat net achter Bertok aan. Ik had hem bijna te pakken..!
455. Alberta: Flutura, laat de mannen met rust. Ik wil je trouwens ook niet meer in de mannenslaapkamer zien. Ik merk het als je ‘s nachts wil wegsluipen, hoor! Je kan niet met hen naar bed. We hebben dat al zo vaak besproken. Je weet wat er van komt.
456. Flutura: Huh? Wat dan?

457. Alberta: Kindjes. Dat moeten we hier niet.
458. Flutura: Kindjes???
459. Alberta: Ja, als een man met een vrouw slaapt komen er toch kindjes van, worden er baby's geboren?!
460. Flutura: Neen, ik toch niet? Ik ben niet geboren, ik heb altijd in een tehuis gezeten.
461. Alberta: Flutura...
462. Flutura: Ik zou ook graag geboren geweest zijn bij een mama en papa, hoor. En *ik* zou wel goed zorgen voor een baby. Ik wel.
463. Alberta: Daar twijfel ik niet aan, Flutura, met al die liefde die jij hebt, maar we hebben er de plaats en de middelen niet voor: geen melk, geen wieg, geen speelgoed, geen luiers. Een baby zou hier niet kunnen overleven. Zeker niet als het weer winter wordt. Je weet zelf hoeveel kou we hebben geleden.
464. Flutura: Dat is waar. Het was heel erg koud. Er was ijs aan de binnenkant van het raam. Goed, ik begrijp het, Alberta. Omdat het koud is in de winter, zal ik dan niet meer aan de mannen denken.
465. Alberta: Mooi. Daar reken ik op. Help je me straks met groenten snijden?
466. Flutura: Ja. Als ik het niet vergeet. Ik zou later in een keuken kunnen werken, denk je niet? Als de oorlog voorbij is. Geld verdienen. Veel geld. Bergen geld.
467. Alberta: Ach, geld maakt niet gelukkig.
468. Flutura: Toch wel! Geld maakt wel gelukkig. Met geld kan ik juweeltjes kopen en daar word ik heel gelukkig van. Kijk hier eens (spreidt haar vingers)
469. Alberta: Je wil een ring aan je vinger?
470. Flutura: Neen. Daar...! Is dat geen schimmel?
471. Alberta: Neen, Flutura, dat is geen schimmel. Dat is droge huid.
472. Flutura: Weet je 't zeker? (Alberta knikt) Zonde voor een mooie vrouw als ik, zo'n droge huid.
473. Boleslaus: (Op:) Ben er weer. (Geeft de emmer af) Zo.
474. Alberta: Je hebt hem maar half gevuld?
475. Boleslaus: Tweede helft zat nòg dieper in waterput. Ben al kapot. Eind is nabij.

476. Alberta: Goed. Dank je voor je hulp, Boleslaus. (Af naar keuken)
477. Boleslaus: Wat een leven. Zelfs ademen is me teveel. Gaat vanzelf, zeggen ze dan.
478. Flutura: Hey, omdat het koud is in de winter, ga ik niet meer aan de mannen denken.
479. Boleslaus: (Bekijkt haar, dan droog:) Je krijgt gekke trekken, Flutura.
480. Flutura: Vind jij jezelf mooi?
481. Boleslaus: Alsof er een vrachtwagen over me heen is gereden
482. Flutura: Vind je mij mooi? Jij bent eigenlijk een aantrekkelijke man, he, Boleslaus? Jij moet graag gezien worden, toch?
483. Boleslaus: Weet niet. Voel me niet geliefd, maar trek het me niet aan. Iedereen moet toch dood.
484. Flutura: Maar als ik nu een beetje verliefd op je word?
485. Boleslaus: Wil niet verliefd worden. Vind het zo al moeilijk genoeg.  
(Alberta op)
486. Flutura: Voel jij dan niks voor mij?
487. Boleslaus: Neen. Heb het gevoel dat ik niet veel voel. Laat me met rust.  
(Flutura blijft hem hongerig aanstaren)
488. Alberta: Je hebt hem gehoord, Flutura: laat hem met rust.
489. Flutura: Grrr. (Gromt als een kat naar Boleslaus en gaat vervolgens in de zetel zitten. Ze neemt een ietwat verleidelijke houding aan en gluurft naar Boleslaus)
490. Boleslaus: Alberta, voel me niet goed.
491. Alberta: Wat mankeert er nu weer aan?
492. Boleslaus: Kan moeilijk ademen. Mottig. Denk dat ik moet overgeven.
493. Alberta: (Met een zucht:) Wat voel je dan, Boleslaus, wat heb je?
494. Boleslaus: Longen. Heb rotte groenten in mijn longen.
495. Alberta: Wat heb je...?
496. Boleslaus: Rotten groenten. In mijn longen.
497. Alberta: Rotten groenten...?
498. Boleslaus: Ik heb het ingeademd.
499. Alberta: Boleslaus, alstublieft, hoe kan je nu..?!
500. Boleslaus: Jij zei dat geur kleine stukjes waren die je inademt? Ik heb aan de composthoop rot, stinkend groentenaafval geroken. Zit in mijn

- longen nu.
501. Alberta: Dat zit tussen je oren, Boleslaus.
502. Boleslaus: Neen, neen, zit hier (Wijst op zijn borstkas).
503. Alberta: (Herpakt zich:) Weet je, Boleslaus, ga eens buiten, frisse lucht snuiven, dan gaat de vieze lucht uit je longen en komt er nieuwe, verse lucht in. OK?
504. Boleslaus: Ja. Als ik er niet aan ten onder ga. Wat eens mens toch moet ondergaan. Hel op aarde. (Gaat richting deur, maar wordt teruggeduwd door Igna, Bertok en Luben die komen aangerend.)
505. Bertok: Alberta, die beer is er weer!
506. Luben: Ja, deu.. dezelfde als geu... gisteren. Deu... denk ik.
507. Alberta: Maar er was helemaal geen beer gisteren.
508. Igna: Jawel. Kijk, hij is er weer, kijk. Kom mee (Leidt haar naar het raam) Kijk nu zelf. Daar!
509. Alberta: (Kijkt:) Waar dan? Ik zie geen beer?
510. Luben: Deu... dààr Alb... berta, dààr aan die beu... bomen.
511. Alberta: Neen, echt, ik zie geen beer. Jullie beelden zich wat in. Ik zie struiken en planten en bomen...
512. Bertok: Achter die struiken. Die donkere vlek. Kijk! Het beweegt!
513. Flutura: Ja. Dat is duidelijk geen knuffeltje.
514. Boleslaus: (Vanop een afstandje:) We gaan eraan. Wist het al. Gaan kapot.
515. Igna: Zie je, Alberta, daar? (De rits in haar hand openend en sluitend)
516. Alberta: (Lachend:) Neen, echt... ik zie geen beer. D'er is echt niks, alleen bomen en struiken. Jullie beelden zich wat in.
517. Flutura: En toch is daar een beer. Iedereen ziet de beer!
518. Bertok: Dat is een kolos van 150 – 200 kg, dat weet ik zeker. Die heeft klauwen als lang als mijn vingers.
519. Alberta: (Verbetert:) *Even* lang als mijn vingers.
520. Bertok: Jouw vingers, mijn vingers, wat maakt het uit.
521. Igna: Wat een gevaarlijk beest. Oh! Ik word bang! (Opent en sluit het ritsje nu erg snel) Als hij maar niet naar hier komt.
522. Alberta: Er is helemaal geen reden om bang te zijn. Angst onderdrukt het heldere denken.
523. Bertok: Zie jij dan geen gevaar, Alberta?

524. Alberta: Neen, *ik* zie geen gevaar.
525. Luben: Ik zie een geu... groot gevaar! Geu... groot gevaar!
526. Flutura: Het gevaar komt steeds dichterbij! Hij zit nu al daar!
527. Igna: Oh! Dichterbij?! (Ritsje nog sneller open en dicht)
528. Bertok: Erger dan de oorlog, want dit is heel erg nabij. Zeer gevaarlijk.
529. Alberta: Ik zie helemaal niks gevaarlijks?! Jullie hebben teveel fantasie.  
(Heel ontspannen) Maar ik maak er geen discussiepunt van, hoor: als jullie zich bedreigd voelen, hou dan de deur dicht en blijf gerust een poosje binnen, tot jullie het weer veilig vinden, OK? Bon. Ik ga de soep klaarmaken. Kom je me helpen, Flutura, groenten snijden? (Af. De anderen kijken haar ongelovig na)
530. Igna: Alberta? Mijn rits is kapot..! (Houdt de rits in de hoogte) Mijn rits is kapot...

**PAUZE**



## TWEEDE BEDRIJF

(Iedereen op. Luben loopt met zijn gulp open. Igna heeft een lapje voor het oog)

531. Alberta: Hoe gaat het met je oog, Igna?
532. Igna: (Intussen een rits rustig openend en sluitend:) Het gaat wel. Doet maar een beetje pijn.
533. Alberta: Hopelijk gaat het niet ontsteken. Zulke dingen kunnen we missen als tandpijn.
534. Bertok: Huh, tandpijn in haar oog!?
535. Alberta: Het is een spreekwoord, Bertok.
536. Bertok: Ja, ik heb je het woord horen spreken. (Tegen Igna:) Ach, als je denkt dat het geneest, voel je er niks meer van. Als je denkt dat het pijn doet, zal het kloppen als een hamer en als je denkt dat het gaat ontsteken, gaat de etter als gele pap uit je kop lopen.
537. Alberta: Ze begrijpt het, Bertok.
538. Bertok. (Oprecht:) OK. Ik wou haar moed geven. (Richting achterdeur, armen verontschuldigend in de hoogte)
539. Flutura: Dat is lief, Bertok. Jij bent zo lief. Ik zie je graag. En jij?
540. Bertok: Ik zie mij ook graag. (Af)
541. Alberta: Hoe dan ook, Boleslaus, ik wil zulke dingen niet meer zien. Ik wil niet dat je nog met je vinger in iemands oog steekt!
542. Boleslaus: Moest van jou?
543. Alberta: Beweer je nu dat ik heb gezegd dat je haar oog moest uitsteken?
544. Boleslaus: Ja. Hebt toch gezegd dat ik meer moest lachen. Grappig zijn.
545. Alberta: Dit is niet om te lachen, Boleslaus! Het doet pijn, het is bovendien erg gevaarlijk.
546. Boleslaus: (Droog:) Vond het grappig. Haar gezicht. Zo. (Maakt een grimas) Heb goed gelachen.
547. Alberta: Het is ongepast, Boleslaus. Begrijp je dat dan niet?
548. Boleslaus: Heb een moeilijk karakter, weet het. Kan amper met mezelf leven. (Slentert weg, gaat in de deuropening achterzijde zitten)
549. Alberta: (Hem naroevend:) Maar ik waardeer het dat je het hebt toegegeven. Je hebt tenminste niet gelogen.
550. Flutura: Gisteren heeft hij tegen mij gelogen.

551. Alberta: Ja? Boleslaus? Wanneer dan?
552. Igna: Liegen mag niet.
553. Flutura: Ik vroeg Boleslaus wie de liefste is - ik of Igna - en hij zei "Igna".  
De verrekte leugenaar! (Gaat af)
554. Igna: Liegen mag niet! Is verboden! Mag! Niet!
555. Luben: Meu... maar we doen het soms t.. teu... toch, om niet te k...  
keu... kwetsen. Ik heu... heb het ook al eens gedeu... gedaan.
556. Igna: Het mag niet. Liegen mag niet. Ik word daar zo kwaad van, he!  
Zo kwaad!
557. Alberta: Heel soms mag het wel.  
(Stilte)
558. Igna: Liegen?!... Neen?! Wanneer dan? Het mag niet. Niet!
559. Alberta: Wel, stel dat jij trots bent op je kleedje, dat je er heel blij mee  
bent, en dat ik het niet mooi vind. Als je mij dan vraagt: "is het  
een mooi kleedje?" en ik zeg "neen, het is lelijk" dan zou ik je  
teleurstellen.
560. Igna: Maar je liegt! Je liegt!
561. Alberta: Ik lieg niet om de waarheid, ik lieg om iets *wat ik ervan vind*. Als  
ik blauw mooier vind dan rood is dat geen waarheid, dan is dat  
een *voorkeur*.
562. Igna: En dan mag je liegen..?! Neen?!
563. Alberta: Dan mag het. Ik doe het *voor jou*, niet voor mezelf. Soms mag je  
*voor een ander* liegen, maar nooit voor jezelf. *Als* het profijt, *de*  
*oogst van de leugen* voor een ander is, dan mag het meestal  
wel.
564. Luben: Ik veu... vind het ook niet liegen. Het is... is meu... mooipraten.
565. Alberta: Liegen voor jezelf is bedriegen. En dat mag niet.
566. Luben: Ik heb meu... mezelf al eens be... bedrogen. Dat veu... voelt  
onnozel aan. Ik had meu... mezelf weu... wijsgemaakt dat ik zo  
seu... sterk was als een leu... leeuw en over een hekken keu..  
kon springen, meu... maar als 't zeu... zover was hing ik met  
mijn beu...broek vast, ondersteboven, als een geu... gestroopt  
keu... keu...ke...
567. Igna: Kieken?

568. Luben: Konijn.
569. Igna: En toch, he, ik kan daar zo kwaad van worden. Zo kwaad! Van bedrog en zo. Ik haat ze: leugenaars en bedriegers. Ze spannen altijd samen en sluiten mij uit. Ik word daar zo verdomme kwaad van. Ik zou ze allemaal kunnen... de kop af... en de put in!
570. Alberta: Dat is nergens voor nodig, Igna. Wind je niet op. Kan je niet even iets rustigs doen? Een wandelingetje maken, samen met Flutura?
571. Igna: Neen! Argh! Ik voel het weer opkomen, he. Kwaadheid. Hierzo. Grrr. Gloeien. Duizelig. Als ik aan bedrog en leugens denk, dan... aargh!
572. Alberta: Igna, blijf eens rustig. Kom eens hier. Adem rustig in en uit. Diep in... en uit...
573. Igna: Neen, neen... het is te laat, het komt, ik voel het. Ik kan het niet tegenhouden... Het komt door de leugenaars en bedriegers. Oplichters! Ik haat het om steeds beduveld worden.
574. Alberta: llliiiiinnn.. en uuuuiittt, Igna... In... en... uit... Rustig...
575. Igna: (Intussen stijf van ingehouden woede, armen gestrekt, vuisten gebald, etc...) Aaarghhh... ik kan niet, Alberta... Aaarrghhh. Ik ben zo kwaad, he, ZO KWAAD!
576. Alberta: OK. OK! Luben, roep de anderen! Snel!
577. Luben: OK, Albeu... Berta. (Rent naar de deur, stopt abrupt in de deuropening:) Oh, keu... kijk hoe mooi de zeu... zon er weu... weer bij staat. Een geu... gouden beu... bal in de lucht!
578. Alberta: Nu even niet, Luben. Roep de anderen!
579. Luben: Ah ja. (Roept:) Kee... keeuuu... keee... komen helpen, Igna kee... krijgt een aanval.
580. Boleslaus: Pfff, weer die kermis...
581. Alberta: Probeer rustig te ademen, Igna, Denk aan de wolken en aan de bloemen en de vogels... Aan de diertjes... Aan rustige, kalmerende dingen.
582. Igna: De dieren, ja. Ik denk nu vooral aan een kwaai kat. Een woeste wolf. Een brullende beer. Aargh! Kwaad! KWAAD BEN IK!

(Flutura en Bertok komen intussen binnen gerend. Igna slaat zichzelf reeds tegen de wangen)

583. Alberta: Jullie zijn er! Kom op, helpen, voor het uit de hand loopt!
584. Igna: (Beent rond) Aaaaghrrr! Godverdomme..! Ik word hier zo kwaad van! Zo razend kwaad op de wereld. Razend op iedereen. Kwaad-kwaad-KWAAD! Ik wil iets in brand steken! Kapot maken. Geef me vuur! VUUR!
585. Alberta: Igna krijgt een woedeaanval. Is iedereen er klaar voor? (Iedereen behalve Boleslaus knikt)
586. Boleslaus: Neen. Ik nog niet.
587. Alberta: OK, Igna, luister eens: als je je niet kan inhouden, laat dan nu je woede de vrije loop. Je kent het. Je mag. Het kan. Nu.
588. Igna: Aaaaarrgghh!!! (Schreeuwt, gooit zich tussen de anderen, slaat als een wilde de armen en benen in het rond, de anderen klemmen haar stevig vast. Alleen Boleslaus houdt haar op zijn manier, niet betrokken, met één slappe hand opzij vast. De anderen spannen zich in om haar stevig te omklemmen en haar spartelende lichaam tegen te houden. Deze scene duurt enkele minuten. Stilaan geraakt ze uitgeput en bedaart ze) Oooh. Oh.
589. Alberta: OK, laat haar los, zet ze op haar benen.
590. Bertok: Kunnen we haar niet beter op haar *voeten* zetten?
591. Luben: Gaat het weer, Igna?
592. Igna: (Ze knikt) Ja... Moe, nu. Het gaat. Ik ben moe. Zo moe. Te moe om... nog kwaad te zijn...
593. Alberta: Ga maar even naar je kamer, Igna, leg je op bed en rust even uit. De anderen kunnen weer verder doen waar ze mee bezig waren. Dank je om te helpen, allemaal. Dit hebben we weer mooi aangepakt, toch. (Igna af naar damesvertrek) Samen staan we sterk.
594. Boleslaus: Pff, ben er ook kapot van. Moet ook gaan liggen. (Slentert af naar mannslaapkamer)
595. Bertok: 't Zit allemaal in haar hoofd. Als je vreest dat je bang zal worden,

word je ook bang. Als je denkt dat je boos gaat worden, word je ook boos. Als je denkt dat je gaat ontploffen van woede en je hersenen ervan in het rond gaan vliegen, dan...

596. Alberta: Ja, Bertok.
597. Bertok: ... dan spetteren je hersenen als moes tegen de muur uit elkaar.
598. Alberta: Het is duidelijk, Bertok.
599. Bertok: OK, Alberta.
600. Luben: Veu... vroeger hadden we peu... pilletjes voor Igna. Deu... die hebben we niet meer, he Albeu... berta. Seu... spijtig.
601. Alberta: We kunnen die medicatie missen, Luben. Dat is ons na die jaren wel duidelijk. Woede is een emotie als een andere. Emotie moet je ruimte geven, niet steeds verdringen. Die pilletjes sturen trouwens alle emoties in de war. Igna liep erbij als een zombie, weet je nog?
602. Luben: Ja, ze weu... wandelde slaap overdag.
603. Alberta: Er zat niet eens leven meer in de meid.
604. Luben: Albeu... berta? Meu... mag ik je wat veu... vragen?
605. Alberta: Ja, Luben, natuurlijk?
606. Luben: Weu... wanneer kan je meu... mijn broek maken? Ik heu... heb meu... mijn rits aan Igna afgeu... gestaan, maar leu... loop er nu wel leu... lullig bij, veu... vind ik.
607. Alberta:: Dat is heel lief dat je dat gedaan hebt, Luben, echt heel lief.
608. Luben: Ja, ik beu... ben heel lief. Vind ik ook.
609. Alberta: Ik was het vergeten, die rits, maar ik zal er vanavond een paar knopen aannaaien. Vind je dat goed?
610. Luben: (Knikt met zijn grootse bewegingen) Ja, Albeu... berta, peu... probleem opgelost. Deu... dank je. (Geeft haar een knuffel) Je beu... bent een lieve veu... vrouw.
611. Alberta: Dank je. En zo'n engel als jij doet een mens langer en gelukkiger leven..!
612. Flutura: (Wringt zich ertussen:) Ik wil jullie iets vragen, jongens, als het mag, want ik wil me niet opdringen?
613. Bertok: Dat heb je net gedaan...
614. Luben: (Met zijn handen voor zijn gulp:) Geen seu... seks!

615. Flutura: (Steels naar Alberta glurend:) Neen, natuurlijk niet. Niet nu.  
(Heeft papiertjes in de hand) Ik heb net kaartjes gemaakt. Ik wil weten of jullie me lief vinden. Jullie moeten op me stemmen. Kaartjes met sterren. (Deelt de papiertjes uit aan Bertok en Luben). Het maximum is vijf sterren. Jij ook, Alberta, doe je mee?
616. Alberta: Ja, dat wil ik wel doen, geef maar.
617. Flutura: Vier sterren is 'heel goed' en vijf sterren is 'nog goeder'.
618. Luben: Huh? Ik heu... heb allemaal deu... dezelfde?
619. Bertok: Ik heb alleen kaartjes met vijf sterren?!
620. Alberta: Flutura, ben jij niks vergeten?
621. Flutura: Vergeten? Neen? Wat dan?
622. Bertok: Kaartjes met één ster of twee sterren, bijvoorbeeld...?
623. Flutura: (Verontwaardigd:) Oh! Zou je me zo weinig geven? Ben ik niet beter dan dat?
624. Luben: (Schudt met langzame, grote hoofdbewegingen:) Neu... neen, deu... dat niet, maar...
625. Flutura: (Geruststellend:) Ah, dan is er toch ook geen probleem, als je ze niet nodig hebt?! Dan hoef ik ze ook niet te maken, toch?
626. Alberta: Flutura... (Voor zichzelf / tegen publiek:) Met zulke verkiezingen begin je dus een burgeroorlog...
627. Flutura: Nu geven jullie me elk één kaartje. Wat jullie vinden dat best bij me past.
628. Alberta: (Cynisch:) En ik mag zelf kiezen welk?
629. Flutura: (Oprecht:) Ja, daar ben je helemaal vrij in. Je mag je tijd nemen om na te denken, maar wel vandaag nog doen. Ik heb niet de hele dag de tijd, hoor.
630. Bertok: Ach, zo dan maar. (Geeft een papiertje, ook Luben en Alberta)
631. Flutura: (Bekijkt de papiertjes) Hoi, hoi! Drie keer vijf op vijf: ze vinden me geweldig! Hoi! Hoi! Ik ben geweldig! (Gaat springend en dansend af. Bertok en Luben bekijken elkaar, halen de schouders op. Igna komt op)
632. Boleslaus: (Terug op:) Oh! Kan niet slapen. Al dat lawaai. Wat een kwellingen. Ga verstoppertje spelen. (Af via achterdeur)
633. Igna: Alberta, ik zou zo graag een spiegel hebben. Kunnen we dat niet

- aan Boyka vragen?
634. Alberta: Geloof me, je bent mooi, Igna. Je bent een pracht van een meid.
635. Igna: Ik wil me zien. Ik wil zien wie ik ben, waarom ik soms zo boos ben, ook. Ik ben het vergeten, ik ben vergeten wie ik ben, dat is toch raar?! Iedereen vergeet me, zelfs ik vergeet mezelf.
636. Alberta: Ach, ik vraag me ook wel eens af wie ik ben, tot wat ik geworden ben, na al die jaren. Maar: is het belangrijk?
637. Igna: Ja, ik wil weten wie er in mijn lichaam zit.
638. Alberta: Ik wil vooral gelukkig zijn, Igna, samen met jullie allemaal. Een goed leven hebben.
639. Igna: Ja, dat wil ik ook.
640. Alberta: En dan kijk ik naar hoe de anderen met me omgaan, en dan weet ik wie ik ben en hoe ik ben.
641. Igna: Maar ik vergeet zoveel, Alberta. Ik vergeet nog dood te gaan, je zal het zien. Dan is iedereen weg en ik ben er nog. Alleen op de wereld.
642. Alberta: Dat is je grootste angst, he: alleen op de wereld zijn. (Igna knikt) Maar ik laat je niet alleen, Igna, dat beloof ik.
643. Igna: Ja, dat mag ik hopen. Als ook de mensen die je liefhebt tegen je liegen, heb je niks meer.
644. Flutura: (Op met handjevol veldbloemen) Hier, Alberta, deze zijn voor jou. (Geeft een deel van de bloemen aan Alberta)
645. Alberta: Dank je.
646. Flutura: Omdat je mij vijf sterren hebt gegeven.
647. Alberta: Oh, ja... (Voor zichzelf:) Eerst bedrog bij de stembusgang, dan de omkoping... het plaatje klopt...
648. Flutura: En deze zijn voor Bertok en Luben, alstublieft. (Geeft hen elk een deel van het boeketjes)
649. Igna: Krijg ik geen bloemetjes?
650. Flutura: Neen. Jij hebt niet voor mij gestemd.
651. Igna: Je hebt het niet gevraagd, Flutura, ik zou je ook veel sterren hebben gegeven.
652. Flutura: OK, dan. (Neemt bij Alberta, Luben en Bertok een deel terug weg)

en geeft het aan Igna). Kijk, hier heb je je bloemen. Maar o wee als je liegt..! (Dreigend:) Dan...!

653. Alberta: ... en de dreiging erbij maakt het terreurregime helemaal compleet.

654. Luben: Jij meu... mag de mijne hebben, Albeu... berta.

655. Bertok: De mijne niet, maar zet ze bij elkaar in de vaas. Het blijven wel de mijne (Geeft zijn bloemen ook aan Alberta) Ik hou het in de gaten!

656. Alberta: Komt in orde, jongens...! Igna, vul jij even een beker in de keuken?

(Igna af)

657. Boleslaus: (Op) Echt niet leuk. Helemaal niet leuk.

658. Alberta: Wat is er niet leuk, Boleslaus?

659. Boleslaus: Samen dingen doen. Verstoppertje. Niemand komt me zoeken.

660. Alberta: Boleslaus...

661. Boleslaus: Pijnlijk. Niemand die me mist. Verschoppeling ben ik.

662. Alberta: Maar... met wie zou je spelen? (Boleslaus haalt de schouders op) Je moet het wel met iemand afspreken, dat ze je moeten komen zoeken. Aan wie heb je dat gevraagd?

663. Boleslaus: (Schudt het hoofd:) Vergeten. Och, alles is kommer en kwel.

664. Alberta: Positief blijven, Boleslaus. Positief!

665. Boleslaus: Ach, voor wie? Ik leef alsof ik er zelf niet bij ben.

666. Igna: (Op met een kop water) Hier, Alberta. (Alberta stopt de bloemen erin etc..)

667. Alberta: Leef voor mij, Boleslaus, zoals ik voor jou leef, en steek me een handje toe. Ik wil de stoelen in een kring.

668. Boleslaus: Oh neen, gaan we weer zeuren over onszelf...

669. Alberta: Therapie, heet zoiets, Boleslaus, niet "zeuren".

(Samen zetten ze de stoelen, Boleslaus erg moeizaam)

670. Igna: Gaan we praten?

671. Alberta: Ja.

672. Igna: Dat is lang geleden, denk ik. Of ik ben het ook alweer vergeten.

(Igna wil gaan zitten, Boleslaus trekt met een pokergezicht de stoel weg, zodat ze op de grond stuikt)



673. Boleslaus: (Droog, zonder lachen:) Grappig.
674. Alberta: Boleslaus, wat doe je toch? (Boleslaus haalt de schouders op)
675. Igna: (Nog zittend op de grond:) Maak me niet kwaad, he! Ik zuig je oog uit je kop als je 't nog een keer doet.
676. Boleslaus: (Niet begrijpend) Grapje maken, Alberta. Ik moest meer lachen, zei je toch.
677. Alberta: Ze had haar rug kunnen breken!
678. Boleslaus: (Droog:) Ja, dat denk ik ook.
679. Alberta: Gaat het Igna?
680. Igna: Ja, het gaat wel.
681. Boleslaus: Rug gebroken?
682. Igna: Neen, maar je mag het nooit meer doen. Dit zal ik nooit vergeten, Boleslaus.
683. Boleslaus: (Droog, met pokerface:) Lief dat je een grappige man als ik niet vergeet.
684. Alberta: Vooruit, Boleslaus, help haar recht en bied je excuses aan.
685. Boleslaus: (Na het nodige gekreun wanneer Igna zich aan hem heeft rechtgetrokken) Spijt me, Igna, dat ik zoveel humor heb.
686. Alberta: Tja... Enfin, Boleslaus, zet die laatste stoelen hier en doe het nooit meer! (Roept de anderen:) Komen jullie allemaal?
- (De stoelen/zitelementen staan in een kring. Iedereen intussen aanwezig)
687. Alberta: Ga zitten, ga rustig zitten. We moeten af en toe aan onszelf werken, weet je nog? Dat deden we vroeger ook.
688. Bertok: Ja. In de instelling.
689. Luben: Theu... therapie.
690. Alberta: We hebben geleerd dat we beter met elkaar kunnen omgaan als we onszelf begrijpen. Van jezelf beseffen waarom je soms vreemd reageert in bepaalde situaties is erg belangrijk. Daarom doen we vandaag een therapie met als thema "arm en rijk".
691. Boleslaus: Pff. Zijn allemaal armoezaaiers. Povere, triestige figuurtjes, hier.
692. Alberta: Boleslaus, je kan geen geld hebben en toch rijk zijn. Dààr gaat het om. Zelfkennis.
693. Flutura: Zoals ik: ik heb geen geld en veel liefde. Heel veel.
694. Bertok: Ja, maar jij bent een seksma...

695. Alberta: Niet, Bertok..! Ik wil dat woord niet horen.
696. Bertok: (Tussen de tanden:) Seksma...marmot.
697. Alberta: Bertok..!
698. Bertok: Bertok is mijn naam. En zij is een seksma... matroos.
699. Luben: Teu... toe, laat het, Beu... Bertok. Geu... geen ruzie. Lief zeu... zijn voor elkaar.
700. Alberta: Mensen, luister eens: ik had het net over zelfkennis.
701. Bertok: Je kan jezelf nooit helemaal kennen, net zoals je jezelf niet helemaal kan opeten: er blijft altijd een stukje over waar je niet bij kan.
702. Luben: Ja. Deu... dat is weu.. waar, denk ik.
703. Alberta: Wat ik wil is dat jullie kort even nadenken over jezelf en me dan één goeie en één slechte eigenschap van jullie benoemen. Iets dat je "rijker" maakt – de goeie eigenschap - en iets dat je "armer" maakt – een minder goeie eigenschap. Daar kunnen we dan aan werken. Wie durft te beginnen?
704. Igna: Ik! Ik word soms boos, dat is slecht. Maar ik vergeet snel, ik blijf nooit lang boos.
705. Alberta: Je *vergeeft* snel, dat is dan weer goed. Dus in de toekomst maar minder boos worden, toch? Gaan we dat proberen? (Igna knikt)  
Boleslaus?
706. Boleslaus: (Zat te dromen:) Ja?
707. Alberta: Noem een slechte eigenschap van je.
708. Boleslaus: Eén maar?
709. Alberta: Eén is genoeg.
710. Boleslaus: Als er ruzie is, loop ik weg. Slechte eigenschap.
711. Alberta: Waarom?
712. Boleslaus: Ah, OK, goeie eigenschap dan. Miserie achterlaten.
713. Alberta: Neen, neen, het is geen goede eigenschap. Waarom is het niet goed, Boleslaus?
714. Boleslaus: (Haalt schouders op) Probleem niet opgelost als je wegloopt.  
Spaart wel energie.
715. Alberta: Het spaart energie? Ach zo. Leg dat eens uit?
716. Boleslaus: Ruzie maken zo vermoeiend. Ben meestal al moe vóór er ruzie

- is. Al die ellende.
717. Alberta: Die energie heb je toch terug nodig om het probleem later alsnog aan te pakken. En een goeie eigenschap van je?
718. Boleslaus: (Ernstig:) Ik ben een lolbroek. Als ik mag.
719. Alberta: (Dubbelzinnig:) Ja. Op dit moment wel... Dank je, Boleslaus.
720. Flutura: Nu ik. Ik heb veel liefde, hou van mensen...
721. Bertok: Van mannen...
722. Flutura: Dat is alles.
723. Alberta: En een slechte eigenschap..?
724. Flutura: (Schudt het hoofd) Neen. Heb ik niet. Geen slechte eigenschappen. Ik ben een topvrouw. Een kanjer van een meid.
725. Alberta: Geen enkel minpuntje, ben je zeker? Misschien dring je soms een heel klein beetje... je mening op?
726. Flutura: Hmm, dat is misschien voor een heel klein stukje helemaal waar, Alberta. En ik ben soms ook bemoeiziek. Soms. En opdringerig ook. En snel boos...
727. Alberta: Eén volstaat, Flutura. Bertok?
728. Bertok: Bertok is mijn naam.
729. Flutura: ... En ik ben ook al eens gulzig geweest, lang geleden. Toen het nog kon. Ik kreeg krampen omdat ik zeven kippenbillen had gegeten. Ik wil graag nog eens krampen.
730. Alberta: Bertok, vertel jij iets over je goede en minder goede karaktertrekken?
731. Bertok: Even denken...: ik ben aandachtig. Dat is goed. Dat is heel goed, zelfs. Maar ik ben ook soms wat achterdochtig. Dat is niet altijd nodig. Klaar. Nu jij, Luben.
732. Luben: Ik beu... ben ook heel lief... en zeu... zorg voor anderen. Ik help.
733. Alberta: Dat is waar.
734. Luben: En ik euh... ik... euh... euh... beu... ben nu weu... wat verlegen, want ik veu... vind geen slechte eigenschap, Alberta.
735. Alberta: 't Is goed, jongen.
736. Boleslaus: Luben verspilt veel.
737. Luben: Veu... verspil ik?
738. Boleslaus: Je gebruikt teveel tijd. Veel teveel.

739. Alberta: Toe, dat volstaat, Boleslaus. OK. Jullie weten nu waaraan jullie moeten denken als je nog eens boos of ongeduldig wordt: die slechte eigenschap de kop indrukken en de goeie eigenschappen ruimte geven. Gaan we dat doen en het samenzijn voor elkaar daarmee makkelijker maken?
740. Iedereen: (Knikkend:) Ja, Alberta. Zeker. Natuurlijk.
741. Alberta: Bedankt dat jullie daaraan meewerken. Julie kunnen terug je zin doen. Ga niet te ver uit de buurt en zoals altijd, mensen: wees alstublieft voorzichtig. Als er een onbekende komt, verberg je je.
742. Luben: Nog één veu... vraag Alberta: weu... wat vind je jouw goeie eigenschap?
743. Igna: Ja, Alberta?
744. Alberta: (Denkt:) Euh... ik ken geen jaloezie.
745. Bertok: Neen? Dat verbaast me! Jaloers is dat je niet kan verdragen dat een ander het beter heeft dan jij.
746. Alberta: Ik ben niet jaloers, bedoel ik, Bertok. Ik weet wat het woord jaloezie betekent, hoor.
747. Bertok: Ah, OK.
748. Flutura: En een slechte eigenschap?
749. Alberta: Idem: ik ken geen jaloezie.
750. Igna: Huh? Dat is hetzelfde?!
751. Alberta: Klopt! Vooruit, hop! De therapie zit erop. Wegwezen!
752. Boleslaus: Eindelijk. Al dat gezeur. Alsof alles negatief is... Zou er nog droevig van worden.
753. Flutura: Maar we hebben nog niet gezongen?
754. Bertok: Ja, klopt, we zingen toch ons lied na de therapie?
755. Boleslaus: Lieve god! Mijn arme kop. Weer dat gekrijs!
756. Alberta: Jullie hebben gelijk: we moeten nog zingen. Ik tel tot drie... Eén.. twee... drie...

(De samenzang gaat in. Ze zingen uit volle borst. Boleslaus fluistert af en toe wat mee, Luben hangt soms aan de staart van de zin:)

757. Iedereen: Wij zijn dikke vrienden  
Tezamen weggevlucht  
Niemand kan ons vinden

We zijn als een gerucht.

Niemand zal ons missen  
Niemand gaat op zoek  
Je mag je niet vergissen  
Met ons gaat alles goed.

Als de oorlog weer voorbij is  
Duiken we weer op  
Dan eten we vlees en vis  
En drinken melk uit een kop.

(Applausje)

758. Luben: Hopelijk is neu... na de oorlog niemand meer arm.

759. Bertok: Haha! Dat geloof ik niet.

760. Alberta: Helaas. Er zullen altijd arme en rijke mensen zijn.

(Intussen worden de stoelen teruggeplaatst aan de tafel)

761. Luben: W... wa... waarom zeg je dat, Alberta?

762. Flutura: Het is toch beter alles netjes te verdelen? Dan is iedereen blij. Er is genoeg voor iedereen.

763. Boleslaus: Mensen zijn klootzakken. Daarom. Bedriegen elkaar.

764. Igna: Daar word ik zo... zo... kwaad van, he!

765. Alberta: Rustig, Igna, rustig. Ik zal het uitleggen.

766. Bertok: Iets dwaas kan je niet zinnig uitleggen.

767. Alberta: Wel, het is een *systeem*: armen en rijken hebben elkaar nodig en houden elkaar op die manier in stand. Kijk, de rijken hebben geld en laten de armen voor hen werken. Stel dat ik veel geld heb en jou één geldstuk per dag betaal om voor mij te werken. Zou je dat doen, als arme mens?

768. Flutura: Als je een mooie man bent, zeker wel. Gratis, misschien wel.

769. Bertok: Ja, dat doen we, want als we arm zijn hebben we geld nodig.

770. Alberta: Voilà. En als jij voor me werkt, maak je dingen die ik kan verkopen aan anderen. En stel nu dat ik jou één geldstuk moet betalen, en hetgeen je voor mij maakt kan verkopen voor twee geldstukken. Wat doe je dan?

771. Boleslaus: Zelfmoord. Uiteindelijk.
772. Igna: Kwaad worden. Vechten. Bijten en schoppen.
773. Luben: Ik d... denk dat het zo geu... gaat, Alberta.
774. Alberta: Het gaat nog verder: stel nu dat jij – of een andere arme – zelf nodig hebt wat er bij mij gemaakt wordt en ik het aan jou of die andere arme kan verkopen?
775. Flutura: (Staart al een hele tijd naar Bertoks oor:) Bertok, wat heb je daar?
776. Luben: Dat veu... vind ik niet neu... netjes, Alberta.
777. Alberta: Wel, hoe gaat het dan verder?
778. Bertok: Dan krijg jij steeds meer en de arme mensen steeds minder.
779. Alberta: Dat hebben jullie goed begrepen! Dat bedoel ik met “systeem”.
780. Igna: Maar als we geld krijgen om te werken, kunnen we er ook van leven. Dat is toch goed?
781. Flutura: (Staart:) Bertok, je hebt daar iets... iets...
782. Alberta: Is het enige doel van werken veel geld verdienen of is het om te leven en een bijdrage te leveren aan de groep, waardoor we 't allemaal beter krijgen? De ene bakt brood, de ander maakt worst, een derde schildert en zo helpen we elkaar, wordt de groep sterker en hechter. Net zoals wij hier: één maakt soep, een ander helpt groenten snijden of doet de afwas, of zoekt sprokkelhout...: niet om geld te verwerven, maar om elkaar te helpen, om het *samen* beter te hebben.
783. Igna: Ja, want soms is het niet gemakkelijk in het leven.
784. Bertok: Het leven is moeilijker als je denkt.
785. Alberta: Het is leven is moeilijker dan je denkt.
786. Bertok: Neen, Alberta, het is makkelijker dan je denkt, maar moeilijker als je denkt.
787. Flutura: Ik snap niet hoe mensen de oorlog gaan overleven. Dat snap ik niet!
788. Alberta: Tja... Je moet in het leven staan voor iets groters dan jezelf. Als je alleen voor jezelf vecht, geef je op, maar als je strijdt voor een hoger doel – bijvoorbeeld je kinderen of familie – krijg je extra wilskracht, extra doorzettingsvermogen.

789. Flutura: Bertok, je hebt iets op je oor. Daar. Wit gras. Dat is schimmel.
790. Alberta: Dat is helemaal geen schimmel, Flutura, dat zijn kleine haartjes.
791. Flutura: Dat is schimmel! Het leeft. Kijk, het beweegt! Dat gaat over je gezicht groeien!
792. Bertok: Schimmel is er alleen op oud brood. Ik ben geen oud brood.
793. Flutura: Och arme. Ik denk dat jij doodgaat.
794. Bertok: Als je denkt dat je beschimmeld bent, krijg je jeuk en als je denkt dat het jeukt, ga je je krabben en als je hard moet krabben, trek je met je nagels de lappen vel weg tot op bloederig vlees. En dan gaat het infecteren en dàn krijg je er harige schimmel op. Niet eerder. (Pauze) Maar je hebt gelijk, Flutura: ik ga dood.
795. Alberta: Gaan jullie nog eens om sprokkelhout, zodat ik straks soep kan maken en brood kan bakken?
796. Luben: Ja! Zeu... zullen we het alleu.. allemaal seu... samen doen?
797. Alberta: Dat is nog eens een goed idee. Mooi initiatief, Luben!
798. Bertok: Kom allemaal! We gaan samen hout zoeken! Boleslaus, ga je Ook mee?
799. Boleslaus: Pfff, ben nogal waardeloos. Ga in de weg lopen en zo. Kan beter toekijken. Vanop afstand.
800. Flutura: Samen sterk, zegt Alberta. Kom, Boleslaus, jij moet ook mee. Vooruit! Nu! Kom op!
801. Boleslaus: Okééé dan maar.
802. Igna: Ja, doe mee!
803. Boleslaus: OK. Ik zal het hout aanwijzen.
- (Iedereen af, alleen Alberta blijft op de scene. Ze gaat de keuken in en keert terug met een ketel water, een mes en snijplank en een handvol groenten. Ze neemt plaats aan de tafel en snijdt de groenten)
804. Agent(e): (Op vanuit keuken:) Goedemorgen.
805. Alberta: (Schrikt, met mes in de hand) Argh! Huh! Wie... wie bent u..?
806. Agent(e): Sorry, als ik u liet schrikken.
807. Alberta: Wat doet u hier? Wie bent u?
808. Agent(e): Ik ben van de staatspolitie (Toont eventueel legitimatie). Deze

regio werd me recent toegewezen en sinds enkele weken maak ik verkenningrondes, zeg maar, om de bewoners en omgeving te leren kennen.

809. Alberta: Ja.
810. Agent(e): ... Het betreft immers een zeer wijd district.
811. Alberta: Ja.
812. Agent(e): ... Dat heb je niet snel verkend.
813. Alberta: Neen.
814. Agent(e): (Stilte. Kijkt rond:) Ik vroeg me af of er iemand in dit oude gebouw zou wonen. Die vraag is bij deze dus beantwoord.
815. Alberta: (Staat op, mes achteloos in de hand) Werd u gevolgd?
816. Agent(e): Gevolgd?
817. Alberta: Ja, gevolgd. Heeft iemand u gevolgd, hier naartoe?
818. Agent(e): Oh..! Euh... neen, niet dat ik weet..? Het zou me alleszins toch moeten zijn opgevallen in deze verlaten streek.
819. Alberta: Dat is goed. Ik wil niet dat we gevonden worden.
820. Agent(e): (Lacht:) Haha, dat is net gebeurd, denk ik.
821. Alberta: Door de soldaten, bedoel ik. Door de soldaten. We hebben ons hier al een hele tijd succesvol verschanst, het zou zonde zijn...
822. Agent(e): "We"?
823. Alberta: Ja, ik... de bewoners... patiënten, zeg maar. Op de vlucht voor de oorlog. Daarom, ik wil niet dat soldaten hier naartoe... het zou...
824. Agent(e): De oorlog.
825. Alberta: Ja, de gruwel van de oorlog. De bombardementen. De slachting. Ach, u begrijpt het wel. U werd dus niet gevolgd? Niemand die weet dat u hier bent?
826. Agent(e): (Pauze. Kijkt haar aan:) Wil u even dat... mes op de tafel leggen, alstublieft?
827. Alberta: Excuseer me. Dit komt vast bedreigend over. Dat was helemaal niet de bedoeling.
828. Agent(e): En vertel me nu eens: wat bedoelt u met 'de oorlog'...?
829. Alberta: ... U weet toch wat oorlog is?
830. Agent(e): Ja, dat weet ik, maar de oorlog is toch al een jaar voorbij?



831. Alberta: (Pauze) De oorlog...?! Voorbij? (Stilte) Weet u 't zeker?
832. Agent(e): (Lacht) Ja, mevrouw, zo'n dingen weten we zeker. Heel zeker. Er is al heel veel heropgebouwd, het gewone leven gaat weer zijn gangetje. Waarom denkt u dat er nog steeds...
833. Alberta: Al een jaar?
834. Agent(e): Even denken...: van maart, een jaar geleden, dus achttien maanden, om precies te zijn. Een jaar en een half.
835. Alberta: Maar... dat... dat kan niet!?
836. Agent(e): Toch is het zo. Gelukkig maar, dat het wel kan, een oorlog beëindigen. We hebben er lang genoeg onder geleden, vindt u niet, dan?
837. Alberta: Oh..! (Zijgt aangeslagen neer op een stoel). Al meer dan een jaar..?
838. Agent(e): Ja. (Pauze) Gaat het, mevrouw??
839. Alberta: De oorlog... voorbij... En... Hoe... Wann... Wie heeft er verloren?
840. Agent(e): Het gezond verstand. (Pauze) Als ik vragen mag: met hoeveel Verblijven jullie hier?
841. Alberta: Wel, ikzelf en vijf... vijf patiënten. Toen de stad werd gebombardeerd, zijn we uit de instelling gevlucht... We hebben gelift en gelopen... Zijn dan na dagen rondtrekken uiteindelijk hier verzeild geraakt... We proberen hier te overleven, zo goed en zo kwaad als het kan... (Met het hoofd tussen de handen) Al die tijd, dat kàn toch niet?!
842. Agent(e): U bent hier alleen, met patiënten uit een instelling? Als enige begeleider? Begrijp ik dat goed?
843. Alberta: Ja, dat klopt.
844. Agent(e): Al die tijd? (Alberta knikt) Sinds het uitbreken van de oorlog?
845. Alberta: Neen, niet vanaf het begin. Sinds de oorlog de stad bereikte, zeg maar, sinds alles tot een puin hoop werd geschoten.
846. Agent(e): (Laat het even bezinken) Dan denk ik dat het hoog tijd wordt dat u en de patiënten terugkeren. Waar zijn ze?
847. Alberta: Buiten. Ze zijn buiten. Hout gaan sprokkelen in het bos. Ze keren

- wel terug. Af en toe... af en toe moet voor mij de druk er ook af en stuur ik ze buiten. Ik kan niet... alleen... de hele tijd... met hen bezig zijn. Het is erg uitputtend, maar ik doe wat ik kan.
848. Agent(e): (Begeeft zich intussen naar de achterzijde, kijkt naar buiten). Vijf patiënten, zei u? Ik zie niemand?
849. Alberta: Houdt u zich alstublieft verborgen. Ik wil niet dat ze u zien. Ik wil niet dat ze schrikken. Ze zijn het niet gewoon onbekenden te zien. U hebt er geen idee van hoe ze zouden kunnen reageren.
850. Agent(e): Dat begrijp ik. (Gaat van het raam weg. Stilte. Agent(e) staart naar Alberta). Zo.
851. Alberta: U gelooft me niet, he?
852. Agent(e): Pardon?
853. Alberta: U denkt dat ik gek ben. Dat ik hier alleen verblijf? Een verhaal verzin? Hallucineer?
854. Agent(e): Dit is allemaal wat vreemd, geef ik toe. Ik kan het niet vatten. Dat u hier al die jaren... met...
855. Alberta: Kijkt u eens dààr en dààr, dat zijn de slaapkamers van de vrouwen en de mannen.
856. Agent(e): (Loopt tot aan de deuren van de slaapkamers en gluurt naar binnen) Zo. Tja. Slaapkamers, nu ja... lege ruimtes...
857. Alberta: Die ongelovige blik...! Ik ben niet gek hoor.
858. Agent(e): Het is alleen allemaal nogal... bizar... ongeloofwaardig, haast.
859. Alberta: Er liggen nog wat gesmokkelde foto's in de slaapkamers. Persoonlijke dingen van hen. Ga dan kijken!
860. Agent(e): (Langs het raam lopend) 't Is goed. 't Is goed. Soms loop je in het leven tegen dingen aan die je niet kan vatten.
861. Alberta: Wat je zegt! Ik zit in hetzelfde schuitje...
862. Agent(e): Dus – als ik het goed begrijp – jij bent hier de hele tijd, met patiënten uit een instelling, zonder te weten dat de oorlog voorbij is?
863. Alberta: Zoals je 't zegt lijkt het er sterk op dat je mij gaat opsluiten in een instelling.
864. Agent(e): Ik probeer alleen maar... Oh, daar! Ik zie twee mannen praten. Eén leunt nogal triestig tegen een boom.

865. Alberta: Dat kan alleen maar Boleslaus zijn... Wil u weggaan van het raam, alstublieft?
866. Agent(e): Oh, ja! Natuurlijk! (Stilte) OK! OK. Ik begrijp het. Mevrouw, ik zal nu onmiddellijk terugrijden en zorgen voor vervoer, een autobusje, zodat jullie hier allemaal weg kunnen, terug naar de grote stad. Ik neem contact op met het stadsbestuur en zoek zo spoedig mogelijk onderdak voor jullie. (Pauze) Vind u dat goed?
867. Alberta: (Voor zichzelf:) Ik kan dit niet geloven... De oorlog al een jaar voorbij?! (Grijpt de agent(e) bij de mouw) Ik hallucineer toch niet?! Overtuig me dat dit verdomme echt is!
868. Agent(e): Rustig. Ik zou het u graag zwart op wit kunnen bewijzen, maar de oorlog is voorbij, geloof me. Vertrouw me. U zal het weldra met eigen ogen kunnen zien.
869. Alberta: Ja, dat hoop ik. Dat hoop ik echt.
870. Agent(e): Mevrouw, vind u het goed dat ik u nu verlaat en zorg voor transport, naar opvang, voor jou en je patiënten, een instelling? Een maaltijd, een bed? Als ik nu vertrek, zijn jullie misschien vanavond weer in de stad.
871. Alberta: (Knikt) Ja. Ja, ik vind het goed. (Gaat zitten) Ja. Dank je.
872. Agent(e): Ik los dit zo snel mogelijk voor u op. Bijt u nog even door. Lukt je dat?
- (Alberta knikt, agent(e) observeert haar nog even en gaat af. Pauze)
873. Boleslaus: (Op, lichtelijk vrolijk) Alberta, ben heel, heel klein beetje vrolijk. Ken een grap: het is blauw en het is niet zwaar.
874. Alberta: (Droog, zonder opkijken:) Lichtblauw.  
(Boleslaus stukt, draait zich om, druipt zonder een woord te zeggen ontgoocheld weer af)
875. Alberta: Al. Eén. Jaar.  
(Ze neemt het mes en hakt moedeloos een wortel door. Dan een andere, steeds heftiger, tot hij deels in stukjes is. Gooit het mes neer. Herpakt zich. Pauze)
876. Alberta: Wil ik dit wel?
877. Flutura: (Op:) Alberta. Ik weet iets.
878. Alberta: Ja? Wat dan?
879. Flutura: Ik heb iets gezien.

880. Alberta: De beer?
881. Flutura: Neen. Iets anders, ik heb iets anders gezien.
882. Alberta: Ja? Vertel dan.
883. Flutura: Igna heeft het ook gezien.
884. Alberta: Wat heb je dan gezien?
885. Flutura: Het was een week geleden of zo.
886. Alberta: Wat was het dan?
887. Flutura: Zeg ik niet. (Pauze) Mag ik met Boyka slapen?  
(Pauze)
888. Alberta: Neen.
889. Flutura: Waarom niet?
890. Alberta: Ik heb het je al uitgelegd, Flutura. Als een vrouw slaapt met een man heeft dat zo zijn gevolgen.
891. Flutura: Ben ik niet mooi genoeg?
892. Alberta: Je bent heel mooi, Flutura.
893. Flutura: Maar niet goed genoeg. Mijn hoofd. Ze moeten mijn hoofd vanbinnen schoonmaken. Jouw hoofd is goed.
894. Alberta: Flutura, je bent een pracht van een meid zoals je bent.
895. Flutura: Iedereen om me heen heeft zich ontwikkeld en ik ben ergens tussenin blijven steken. Ik ben helemaal fout. In mijn hoofd.
896. Alberta: Je bent anders, dan de meeste mensen. Anders is niet fout.
897. Flutura: Morgen kom ik het terug vragen.
898. Alberta: Wat dan? Wat kom je vragen?
899. Flutura: Ik heb het gezien. (Pauze) Ik heb het gezien. Igna ook. (Gaat af)  
(Pauze)
900. Alberta: Al. Eén. Jaar. Heb ik dat wel goed gehoord? Een jaar. Misschien wil ik niet eens terug. Ik wil niet...? Hoe kan ik...
901. Igna: (Komt opgerend) Boleslaus heeft net een sprinkhaan opgegeten!
902. Alberta: Ja. Hij wordt alsmaar grappiger...
903. Igna: Maar hij denkt dat een pootje vastzit in zijn keel. Hij gaat verstikken. Hij gaat weer dood.
904. Alberta: Dat pootje hoest hij d'er wel uit, Igna.
905. Igna: Ja, dat denk ik ook. Wanneer gaan we terug? Terug in de tijd?
906. Alberta: Zoals het vroeger was, bedoel je?

907. Igna: (Rustig de rits in haar hand openend en sluitend:) Ja, naar de instelling. Ik wil hier weg. Ben het beu hier. Wil terug worst eten en kaas. En chocola. Dat is zo lang geleden! Wanneer?
908. Alberta: Snel.
909. Igna: Dat zeg je al zo lang. Weken. Maanden. Je herhaalt jezelf altijd maar weer.
910. Alberta: Heel snel, Igna.
911. Igna: Poeh! Dat zeg je maar. Dat weet je niet. Je zegt zo maar wat, want je weet het niet.
912. Alberta: Ik weet het wel.
913. Igna: Hoe dan? (Geen antwoord. Het openen en sluiten van de rits gaat sneller) Hoe dan, Alberta? Je kan het niet weten. Kan niet. Hoe weet je het?
914. Alberta: Dat kan ik nog niet zeggen, Igna. Ik zal het vertellen zodra het kan. Beloofd.
915. Igna: Zeg het. ZEG HET. NU!
916. Alberta: Igna, alstublieft, kalmeer. En wees voorzichtig met die rits: straks gaat ie weer stuk. (Terloops schuift ze het mes een eindje van Igna weg. Regie: het echte mes ruilen voor een theaternes)
917. Igna: Neen! Zeg het. (Trappelt van boosheid ter plaatse) Je mag niet liegen. NIET LIEGEN!
918. Alberta: Ik lieg niet, Igna. Igna, meid, wil je even... rustig doen... ik heb een zwaar hoofd... ik moet even...
919. Igna: Neen. NEEN! Jij moet het zeggen Alberta. Ik wil het weten. Dat we weggaan. NU! ZEG-HET-NU! Aaarghhh!! (Loopt gefrustreerd rond) ZEG HET, ALBERTA, ZEG HET.
920. Alberta: Igna, alstublieft, wees rustig. Ik kan het er even niet bij hebben... Kalmeer... alstublieft, meid... er is geen reden om...
921. Igna: (Schreeuwt neus aan neus tegen Alberta, haar armen wijd gestrekt naast haar lichaam:) NEEN. Jij moet het zeggen als je weggaat. JIJ MOET HET ZEGGEN! JIJ MOET. MOET!
922. Alberta: We gaan echt weg en jij gaat mee, Igna. (Igna kalmeert abrupt)
923. Igna: Ja? Ik ga mee? Echt..?
924. Alberta: Natuurlijk ga jij mee. Igna, ik laat niemand achter. Nooit.

925. Igna: Oh. (Opent en sluit de rits langzaam) OK, Alberta. Ik mag mee. Dat is goed. Ik wil niet vergeten worden. Er wordt al zoveel vergeten.
926. Alberta: Iedereen gaat mee.
927. Igna: (Met tranen in de ogen:) Ik mag ook mee van Alberta. (Gaat richting achterdeur)
928. Alberta: Igna?
929. Igna: Ja? (Draait zich om)
930. Alberta: Wil je me nog één plezier doen? (Igna knikt) Vertel het nog aan niemand. Het is een geheimpje. Een geheimpje van ons beiden. OK? Niemand vertellen!
931. Igna: (Knikt) Een geheimpje. Van ons beiden. Ja. Geheimpje... (Gaat Af. Buiten een kreet, off scene:) Yihaaa!
932. Alberta: Je houdt het niet voor mogelijk. Voor één keer hoop ik dat ze dit gesprek snel vergeet.
933. Boyka: (Fluitend off-scene, op:) Goede-goede-goedemorgen! (Ploft een bak groenten op de tafel) Alberta, meisje, ik heb geweldig nieuws.
934. Alberta: Nieuws?
935. Boyka: Een primeur, speciaal voor jou.
936. Alberta: Over de oorlog?
937. Boyka: De oorlog? Neen. Neen-neen-neen. Kijk eens, Alberta (Neemt een courgette uit de bak). Wat vind je hiervan? Bekijk die vorm, die grootte, die kleur. Mijn eerste courgettes zijn voor jullie. Twee stuks! Ik ben er zo trots op.
938. Alberta: Oh.
939. Boyka: Ben je er niet blij mee? Eindelijk eens iets anders tussen de kiezen.
940. Alberta: Ach... Ik denk niet dat ik ze kan aannemen.
941. Boyka: Jawel! Toch wel! Ik gun het jullie van harte. Er volgen er vast nog wel. De plant staat vol prachtige gele bloemen. Er staat ons een mooie oogst te wachten. Het is zelfs voor mij een verrassing.
942. Alberta: (Droog:)... de prijs ligt me te hoog.
943. Boyka: Ach, dat is inbegrepen, meid, lig daar niet van wakker. Er zijn

- andere dingen om van wakker te liggen.
944. Alberta: Zoals... de bloedige strijd aan het front...? Het mortiervuur? De bombardementen? De hongersnood?
945. Boyka: Ja! Ja, om al maar iets te noemen, de oorlog. Of de gezondheid. En het gezin: is ook belangrijk. Banden smeden. Samen sterk.
946. Alberta: Het gezin. Ja. Een goeie thuis is zo belangrijk: een wieg moet huiselijk warm staan, heb ik van mijn patiënten geleerd. Vertel eens over je moeder, Boyka.
947. Boyka: (Lacht:) Haha, mijn moeder? Nu stel je me rare vragen, Alberta. Ik ben geen patiënt van je. Met mij is alles goed, hoor. Ik ben niet verward of verwaarloosd.
948. Alberta: Hoe was ze?
949. Boyka: Gewoon. Zoals moeders horen te zijn: lief, zorgzaam. Ik heb aan niets tekort gehad, als je dat wil weten. Ze deed het prima.
950. Alberta: Ze werkte mee op de boerderij?
951. Boyka: Ja! Ja, natuurlijk. Iedereen werkte mee. Er was altijd zoveel te doen. Ze werkte hard: de boerderij, het huishouden, de kinderen grootbrengen... Ik was de jongste en had vier broers en twee zussen. Mijn moeder heeft geen saai leven gehad, hoor.
952. Alberta: Ik zie het gezinnetje al voor me: jij, de kleine knul, met broertjes en zusjes op het erf, een hardwerkende moeder met eelt in de handen, en je vader, een grote stevige beer van een vent, met handen als kolenschoppen.
953. Boyka: Haha, neen, hoor. Mijn vader was een klein mannetje. Mijn moeder was groter en struiser dan hij. Dat heb ik je toch al verteld. We lachten om hem, omdat hij onder haar arm door kon lopen.
954. Alberta: (Reflecterend:) Ja, ik herinner me vaag zoiets.
955. Boyka: Maar hij was sterk, hoor, een echte pezige man, mijn vader zaliger. (Laad de bak verder uit) Een kleine, stevige constructie van knoken en spieren, zonder één grammetje vet. Geen doetje. Hij kon met zijn handen een koekenpan oprollen. Maar euh... volledigheidshalve: hij heeft ons nooit mishandeld of zo, hoor.

Zulke dingen deed hij niet. Hooguit een oorvijs. (Lacht:) Een verdiende, geef ik graag toe. We waren geen doetjes.

(Pauze)

956. Alberta: Hoe lang kennen wij elkaar al, Boyka?

957. Boyka: (Stopt het uitladen) Ja, daar zeg je wat. Al lang. We hebben samen een mooie band opgebouwd.

958. Alberta: Hoe lang is dat dan al, die mooie band?

959. Boyka: Bwaah... even denken... een jaar of vijf?

960. Alberta: Vijf jaar.

961. Boyka: Ruwweg. (Neemt een stoel en gaat zitten) Dat is toch al wat. (Reikt zijn hand naar de hare, maar ze trekt haar hand langzaam terug). Ik vind het zeer veel betekenis hebben, wat er bestaat tussen ons. Ik ben ook enorm blij dat ik je heb leren kennen, Alberta. Alleen de omstandigheden, natuurlijk... een decor van oorlog is niet bijster romantisch.

962. Alberta: Vijf jaar.

963. Boyka: Vijf jaar. Ja, de tijd neemt rasse schreden, meid.

964. Alberta: Ja. (Strak voor zich uitkijkend:) Dingen gaan voorbij zonder dat men het beseft. (Pauze. Staart voor zich uit)

965. Boyka: Alberta, je lijkt me wat vermoeid vandaag. Ik begrijp dat het erg uitputtend is, wat je hier doet, met deze veeleisende mensen. Hou vol, hoor! Er zal een einde aan komen.

966. Alberta: Ach, let er niet op. Ik ben... ergens tegenaan gelopen. (Kijkt naar zijn voeten) Je hebt je mooie schoenen weer aan?

967. Boyka: Ja. Ja! Ze zijn degelijk, zitten lekker.

(Pauze)

968. Alberta: Vind je dat niet vreemd, Boyka, dat ze lekker zitten? Je vader zaliger was een kleine man en jij bent zo'n stevige, grote kerel, en die schoenen zitten je lekker?

969. Boyka: ... Tja... Je ziet het toch.

970. Alberta: Ja; ik zie het. Ze lijken op de maat gekocht...? (Gespannen stilte. Alberta staat op) Weet je, Boyka, diep vanbinnen... ben ik er van overtuigd dat ze op maat zijn gekocht. In de stad. Bij de schoenmaker... In zijn hernieuwde winkel, bijvoorbeeld...



971. Boyka: Hernieuw...? Wat bedoel je?
972. Alberta: Nadat de oorlog voorbij was en de handel weer optrok. (Pauze)  
*Maanden geleden al.*
- (Stilte)
973. Boyka: (Slikt) ... Ik begrijp niet... Waar wil je naartoe, Alberta?
974. Alberta: Vijf jaar, Boyka. Vijf jaar vertrouwen. Waarom heb je het me niet gezegd?
975. Luben: (Op) Alberta, k... keu... kom kijken hoe mooi de z... zon... (Voelt meteen de gespannen sfeer).
976. Alberta: Nu even niet, Luben.
977. Luben: Oh, sorry. Dag Beu... Boyka. Ik wou neu... niet ste... storen, Albeu... berta. (Gaat richting zetel en neemt er plaats) Ik weu... wacht wel even. Geen peu... probleem. Ik ben lief.
978. Alberta: Wel, Boyka? Waarom heb je 't me niet verteld?
979. Boyka: (Nerveus) Wat verteld, Alberta? Wat heb jij vandaag? Wat is er toch met je?
980. Alberta: Waarom heb je niet gezegd dat de oorlog al meer dan een jaar voorbij is?
981. Luben: Is ddd... deu... oorlog voorbij?
982. Boyka: Ik euh... luister eens, Alberta...
983. Luben: (Subtiel, met opgeheven vinger de aandacht vragend:) Is deu... de oorlog...?
984. Alberta: Je wist het. En ik weet het nu ook. Je hebt me bedrogen Boyka. Koudweg bedrogen. Al die tijd. Hoe kan je?
985. Luben: Albeu... berta... is de oorlog...
986. Alberta: Nu even niet, LUBEN! (Luben schrikt)
987. Boyka: Je moet de dingen in hun perspectief zien, Alberta. Ik... er is een uitleg voor. Een heel *menselijke* verklaring. Ik ben immers ook niet zo vrij als ik zou willen, ik bedoel... we zijn allemaal speelbal van... Soms zet je iets in gang en kan je niet meer terug... Je raakt verstrikt in... in...
988. Alberta: Ga weg, Boyka. Ga weg.
989. Boyka: Ik geef toe dat de oorlog al... al even voorbij is. Maar ik heb toch

- voor jullie gezorgd?! (Stilte) In hemelsnaam, ik heb jullie toch niet aan jullie lot overgelaten?!
990. Alberta: Weg, Boyka, weg! Verlaat dit huis. En verschijn nooit meer – *nooit meer* – in mijn leven.
991. Boyka: (Naar haar toe) Ik heb jullie hiermee (Wijst op de groentebak) doorheen de oorlog gehaald. Door mij hebben jullie het hier allemaal overleefd! Door mij. (Pauze) Het was ook een beetje een zakelijke deal, toch. Ik bracht voedsel en jij... jij... vergoedde met hetgeen ik nodig had. Dienst-wederdienst.
992. Alberta: Ik wil je nooit meer zien.
993. Boyka: Alberta, alstublieft! (Houdt haar bij de polsen. Luben gaat naar hen toe)
994. Alberta: Nooit meer, Boyka! Nooit! Vertrek. NU.
995. Boyka: (De sfeer kantelt, Boyka wordt nu vijandig) Hoe durf je je zo tegen je redder te gedragen! Zonder mij hadden jullie het niet eens overleefd!
996. Alberta: Laat me los! Los!
997. Luben: Leu... laat haar l... le... los, Beu... Boyka! (Tracht Boyka's polsen te grijpen)
998. Boyka: Bemoei je er niet mee! (Geeft Luben een flinke duw, zodat die achterover tegen de grond stuikt) Idiot die je bent.
999. Luben: Id... di... idioot? (Voelt aan zijn hoofd)
1000. Boyka: Ik heb gegeven en jij hebt betaald, Alberta. Toch? Wel? Je moet trouwens nog steeds betalen. Twee leveringen. Daar heb ik recht op. Ik wil die nog en ik wil het nu. (Rukt aan haar blouse, de bovenste knoopjes springen open. Ze gilt. Luben snelt er weer naar toe)
1001. Luben: Leu... laat haar, Beu... Boyka, dit meu... mag niet.
1002. Boyka: (Duwt hem weer tegen de grond. Dan, terwijl hij met één hand de keel van Alberta vasthoudt) Stomme idioot. Denk je je met mij te kunnen meten? Ik zal je van de riem geven. Wil je dat, riemslagen?
1003. Luben: Deu... de... riem. (Betast zijn hoofd, alsof hij overmand wordt door hoofdpijnen) De riem.

1004. Boyka: Wees niet zo idioot en ga weg, Luben. Domkop! (Luben blijft zitten, zijn hoofd betastend). Ga buiten, idioot die je bent! Ga weg. WEG! (Vestigt zijn aandacht weer op Alberta)
1005. Luben: (Zonder stotteren:) Idioot? Ik ben geen idioot. Ik verdien geen riem. Ik ben lief.
1006. Boyka: Vooruit, Alberta, voor de laatste keer. (Hij drukt haar met de rug tegen de tafel, grijpt naar haar lichaam. Alberta gilt)
1007. Luben: (Staat op, betast zijn hoofd, praat zonder stotteren tegen het denkbeeldige vriendje) Ja, ik begrijp het. Ze mogen niemand idioot noemen. Ik begrijp dat je nu boos bent. Boosheid is niet goed, maar soms, soms kan het niet anders. Soms gebeurt het gewoon.
1008. Alberta: Help! Luben, help!  
(Terwijl Boyka de riem uit zijn broek trekt, staat Luben op. Hij neemt het mes van de tafel, worstelt schijnbaar met het onzichtbare vriendje om hem het mes afhandig te maken)
1009. Alberta: (Huilend:) Help! Boyka, alstublieft... STOP!
1010. Boyka: Dit is niet anders dan voorheen, Alberta, maak geen drukte. Die idioot zal je niet komen helpen. Hij kan niet eens verstaanbaar om hulp roepen... Aarrgh! (Op dat moment ploft Luben het mes enkele malen in Boykas rug, ter hoogte van de hartzijde. Boyka strompelt achteruit, richting openstaande keukendeur, zakt kreunend door de knieën)
1011. Luben: (Zonder stotteren:) Idioot mag je niet zeggen. Dat hoort niet. De riem mag je niet gebruiken. Dat hoort niet. Dat doet pijn. Kinderen mag je niet kwetsen.
1012. Alberta: (Krabbelt recht, omhelst Luben) Oh, Luben. Luben... Wat goed dat jij er bent..! Wat goed! Dank je, dank je, dank je. (Ze houdt hem lange tijd snikkend vast in een krachtige omhelzing. Dan, snikkend:) Het is voorbij, Luben, het is eindelijk allemaal voorbij. We gaan terug.
1013. Luben: (Stotterend:) Albeu... berta..? W... weu... waarom huil je, Alb... beu... Alberta? (Hij veegt haar tranen weg) W... weu... waarom te... teu... tranen? Je meu... moet niet huilen, deu... de zon

seu... schijnt elke dag! Ke... ke... kom, laten we naar gaan k...  
keu... kijken, hoe m... mooi de zeu... zon wel is vandaag. Nog  
meu... mooier dan gisteren!

1014. Alberta: Ja, Luben, dat wil ik wel zien.

1015. Luben: De z... zeu... zon is de moedigste van ons allemaal. Onde...  
ondanks oorlogen en teu.. tegenslagen straalt ze ied... iedere  
deu... dag opnieuw.

(Afsluiten met een sterke lichtstraal als zonlicht door raam en deur aan de  
achterzijde)

**EINDE**